

Motion till riksdagen 2019/20:3605

av Jonas Sjöstedt m.fl. (V)

med anledning av prop. 2019/20:100 2020 års ekonomiska vårproposition

1 Sammanfattning

Utbrottet av coronapandemin har förändrat många människors liv, och runt om i hela världen brottas såväl enskilda individer som beslutsfattare med olika utmaningar. Sjukvården och andra samhällsviktiga instanser gör sitt yttersta för att rädda liv och se till att samhället fungerar. För många är detta en orolig tid. Vi oroas över nära och kära som är i riskgrupperna och sörjer de som nu mister livet. Vi oroas över att förlora jobbet eller att inte kunna betala hyran i arbetslöshetens spår. Vi vet inte när det kommer att ta slut eller hur tillvaron kommer att vara när det väl är över.

Ett robust samhälle med en stark välfärd som garanterar ekonomisk trygghet vid sjukdom och arbetslöshet, med en välfungerande och välfinansierad sjukvård och äldreomsorg, är bättre rustat att möta såväl de direkta som de indirekta konsekvenserna av coronavirusets spridning. Sverige är bättre rustat än många andra länder. De senaste årtiondenas nedskärningar i välfärden och nedmonteringen av trygghetssystemen har dock försämrat våra förutsättningar avsevärt. Vänsterpartiet vill vända den utvecklingen. Vi vill bygga ett starkare samhälle som klarar av att ta hand om sina invånare oavsett om krisen är global och drabbar oss alla eller om den är personlig och bara drabbar dig.

Denna motion är Vänsterpartiets svar så här långt på krisen. I motionen presenterar vi vad som behöver göras utöver det som regeringen har gjort. Vänsterpartiet står i huvudsak bakom de insatser regeringen hittills har presenterat och har även varit delaktiga i att förbättra dem.

Regeringens åtgärder med anledning av coronakrisen består dels av förslag för att hantera smittspridningen och hälsoeffekterna av viruset, dels av åtgärder för att motverka de ekonomiska effekterna när stora delar av ekonomin stängs ned. Totalt sett så efterfrågar dock Vänsterpartiet ett mer balanserat svar på den ekonomiska krisen. Företagen har fått stora omfattande stöd, och mer förväntas komma samtidigt som sjukvården, äldreomsorgen och Arbetsförmedlingen går på knäna på grund av otillräckliga resurser. Krispolitiken får inte bidra till ökade klyftor utan bör utformas så att den bidrar till ett mer robust och starkare samhälle.

Den ekonomiska krisen slår också hårt mot landets kommuner och regioner, dels i form av fallande skatteunderlag, dels i form av stigande kostnader. Regeringen planerar i praktiken för stora nedskärningar och skjuter inte till de pengar som behövs. Regeringens egna siffror visar att det fattas 15 miljarder kronor i år för att klara av de kostnadsökningar som följer av den demografiska utvecklingen. Motsvarande siffra för 2021 är hela 30 miljarder. De anställda som nu sliter hårt inom välfärden, i vård, omsorg, förskola och skola, ska inte behöva mötas av ytterligare nedskärningar när coronakrisen är över. Vänsterpartiet anser att de i stället bör tackas med bättre arbetsvillkor, fler kollegor, högre löner och bättre arbetsmiljö. Det bedömer vi att det finns ett stort folkligt stöd för. Vänsterpartiet föreslår därför att kommunsektorn tillförs 25 miljarder kronor i år i form av generella statsbidrag.

Stora ansträngningar måste också göras inom ramen för arbetsmarknads- och utbildningspolitiken när många nu förlorar sina jobb. Arbetsmarknadspolitiken bör inriktas mot bristyrken. Sjukvården och äldreomsorgen står inför mycket stora rekryteringsbehov den närmaste tiden. Många av de som nu förlorar jobben bör beredas tillfälle till utbildning för yrken inom dessa sektorer. Den planerade privatiseringen av stora delar av arbetsmarknadspolitiken måste stoppas. För att möta behoven av personal och omskolning föreslår Vänsterpartiet bl.a. en utbildningssatsning på totalt 4,3 miljarder kronor för vård- och omsorgspersonal, åtgärder för att tillfälligt kunna öka antalet anställda i vården samt en pott för uppsagda lokalvårdare som kan avlasta befintlig personal och stärka insatserna för att minska smittspridning i offentlig verksamhet. Vidare föreslår vi en ökning om 2 miljarder kronor av Arbetsförmedlingens anslag, detta för att ge Arbetsförmedlingen förutsättningar att kunna hantera den snabbt stigande arbetslösheten och erbjuda de arbetslösa stöd och utbildning.

Många av dem som sliter inom framför allt äldreomsorgen är timanställda. För att minska risken för spridning av coronaviruset uppmanas alla att stanna hemma vid minsta sjukdomssymtom. Därmed är det extra viktigt att det finns ett ekonomiskt skydd för de som av denna anledning inte kan arbeta. Vi vill därför att det inrättas en tillfällig sjukpenning för de timanställda som i dag inte har rätt till sjuklön. Vi avsätter 430 miljoner kronor för att möjliggöra detta. Vi vill även att karensavdraget slopas permanent.

Sommaren 2020 kommer inte att bli som vanliga somrar. Fler än vanligt kommer att spendera sin semester i Sverige och i sitt närområde, i många fall med en betydligt mindre semesterkassa än i normala fall. Det finns dock mycket att upptäcka och uppleva i Sverige och i närområdet, men också mycket vi kan göra för att sommaren och semestern ska bli ännu bättre samtidigt som vi skapar fler välbehövliga anställningstillfällen samt ger stöd till förenings- och kulturlivet. För att ge alla förutsättningar för en fin och upplevelserik sommar föreslår Vänsterpartiet ett omfattande sommarpaket för hemester om 1,3 miljarder kronor.

Det organiserade civilsamhället spelar en viktig roll både för enskilda personer och för samhället i stort. Coronakrisen riskerar att påverka civilsamhället mycket negativt ekonomiskt sett, varmed Vänsterpartiet anser att civilsamhällesorganisationerna bör få behålla sina bidrag och anslag trots inställd och försenad verksamhet, samt att de tillförs 500 miljoner kronor som ett akut krisstöd.

För företagen inrättar vi en företagsakut samt har tagit fram ett företagspaket som bl.a. innebär att småföretag räntefritt ska kunna låna pengar via Almi. För att inga gymnasieelever ska behöva gå hungriga föreslår Vänsterpartiet att studiebidraget för landets gymnasieelever höjs med 700 kronor per månad under tiden gymnasieskolorna är stängda. Det

utökade studiebidraget bör betalas ut retroaktivt för den period som gymnasierna är stängda. Vänsterpartiet avsätter 747 miljoner kronor för detta ändamål.

Sveriges offentliga finanser är mycket starka. Regeringen bör utnyttja detta fullt ut för att rädda företag, hålla upp sysselsättningen och investera för framtiden. Vi behöver investera i grön omställning, infrastruktur, energieffektivisering och ny teknik för att ställa om ekonomin i en mer klimatvänlig riktning. Vänsterpartiet presenterar i denna motion ramarna för hur ett sådant investeringsprogram bör se ut. Vänsterpartiet föreslår även en rad olika investeringar och ekonomiska stimulanser på kort sikt. Det handlar bl.a. om att öka investeringarna i nattågsfordon, tidigarelägga investeringar i Inlandsbanan, stimulera byggande av hyresrätter samt verkställa planerna för ett fossilfritt Sverige.

Vänsterpartiet tycker att det är hög tid att inleda en diskussion om hur krisens bördor ska fördelas och betalas. Företag och kapitalägare – de som främst varit föremål för de olika stödpaketen – måste i större utsträckning vara med och betala för välfärden och de investeringar som måste göras. Sverige har det minst omfördelade skattesystemet bland EU:s kärnländer. Den främsta förklaringen till detta är våra obefintliga eller mycket låga skatter på förmögenheter, fastigheter, arv och gåvor samt kapitalinkomster. För att få ett samhälle som håller ihop och för att finansiera de stora resurstillskott som välfärden behöver och de investeringar som den gröna omställningen kräver behöver dessa skatter återinföras och höjas. Genom höjda skatter omfördelar vi privat konsumtion till offentlig konsumtion. På så sätt omfördelar vi också makt och resurser och ökar det gemensamma del av ekonomin. För att uppnå ett jämlikt samhälle krävs en radikal omläggning av skattepolitiken.

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning	4
2 Förslag till riksdagsbeslut.....	6
3 Covid-19	6
4 Det ekonomiska läget	7
5 Regeringens åtgärder mot coronakrisen	8
6 Riktlinjer för den ekonomiska politiken.....	10
7 Vänsterpartiets förslag på ytterligare åtgärder	12
7.1 Värna välfärden – tillskott till kommunsektorn.....	13
7.2 Inrätta en företagsakut	14
7.3 Stärk sjukvården	15
7.3.1 Tillfälligt öka antalet anställda inom vården.....	16
7.3.2 Bättre samordning av vårdens resurser	16
7.4 Insatser mot smittspridning i äldreomsorgen.....	17
7.4.1 Stöd till företag att producera den skyddsutrustning välfärden behöver	17
7.4.2 Taxiresor för anställda inom vården och äldreomsorgen.....	18
7.5 Gör det lättare att få försörjningsstöd	18
7.6 Statlig hyresfond.....	18
7.7 Lunchpeng	19
7.8 Uppsagda lokalvårdare mot smittspridning	19
7.9 Pausa rehabkedjan	19
7.10 Dagersättningar.....	20
7.11 Coronakrisens påverkan på migrationspolitiken	21
7.12 Rädda kulturlivet	22
7.13 Ökat stöd till hemlösa	22
7.14 Trångboddhet.....	23
7.15 Utbildningsatsning för att lyfta Sverige och välfärden ur krisen	23
7.16 Sommarpaket för hemester	24
7.17 Företagspaket.....	25
7.18 Stöd till civilsamhället	26
7.19 Coronakrisen och internationell solidaritet.....	26
7.20 Förstärkningar av sjöfart och järnväg	27
7.20.1 Tidigarelägg järnvägsunderhåll.....	27
7.20.2 Slopade banavgift för tågföretagen under 2020.....	28
7.20.3 Tillfälligt slopade farledsavgifter.....	28
7.20.4 Fullt sjöfartsstöd.....	28
7.20.5 Flexibel investeringspott för hållbara godstransportlösningar	28

7.20.6	Statlig finansiering av ERTMS-ombordutrustning	29
7.20.7	Utbildningsatsning järnväg och sjöfart.....	29
7.21	Ekonomiska stimulanser med anledning av coronapandemin.....	29
7.21.1	Genomför försök med regionala center för beredskapslivsmedel	29
7.21.2	Öka investeringarna i nattågsfordon	30
7.21.3	Stöd för bredband till landsbygden och bredbandsutbyggnad	30
7.21.4	Tidigarelägga investeringar i Inlandsbanan	31
7.21.5	Stimulans för fler hyresrätter nu	31
7.21.6	Digitalisering i större skala hos kulturarvsinstitutioner	31
7.21.7	Verkställ planer för ett fossilfritt Sverige	31
7.22	Slopat karensavdrag.....	32
7.23	Krissjukpenning för timanställda.....	33
7.24	Arbetsförmedlingen	33
7.25	Ge personalen chans att rädda nedläggningshotade företag	34
7.26	Stöd för lanthandeln/gränshandeln	34
7.27	Mer tillgängliga stödlinjer för de som behöver någon att prata med.....	35
8	Investeringsplan för framtiden	35
8.1	Energiomställning m.m.....	36
8.2	Bostäder och byggande.....	37
8.3	Offentliga lokaler.....	37
8.4	Infrastruktur	38
9	Skattepolitik efter krisen.....	39
	<i>Bilaga 1</i>	41

2 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen godkänner förslaget till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (avsnitt 6–9 i motionen).

3 Covid-19

Utbrottet av covid-19 har präglat allt från nyhetsrapportering till arbete och vardagsliv under våren 2020. Coronapandemin har inneburit en drastisk och omvälvande förändring av tillvaron för de allra flesta människor. Runt om i världen har olika insatser gjorts för att förhindra och stoppa virusets framfart och spridning, samtidigt som sjukvården kämpar med att vårda patienter som blivit svårt sjuka i covid-19.

Hur länge coronaviruset kommer att fortsätta att utgöra ett hot mot liv och hälsa samt hindra oss från att leva våra normala liv vet vi ännu inte. Inte heller vet vi hur livet kommer att se ut när krisen är förbi. Det vi vet är att denna kris, precis som alla andra kriser, drabbar de mest utsatta allra hårdast. Äldre och personer med sviktande hälsa löper störst risk att mista livet. De med små eller inga marginaler drabbas hårdast när arbete och inkomst försvinner. De som inte kan jobba hemifrån löper störst risk att smittas.

Vi måste göra allt vi kan för att förhindra smittspridning till riskgrupperna. I dessa tider är vi många som är oroliga för de vi älskar, för nära och kära i riskgrupper. Vi undrar när vi ska få träffa dem, vi oroar oss över hur många som ska förlora jobbet och hur det ska gå för vår egen ekonomi och för samhället i stort. Den oron och rädslan delar vi med resten av världens befolkning.

En annan aspekt av spridningen av coronaviruset, dess samhällseffekter och konsekvensen av att allt fler är hemma med ett begränsat umgänge, är att kvinnor och barn som lever med våldsamma män riskerar att drabbas hårt. Isolering och ekonomisk kris kan trigga våldet, samtidigt som det är känt sedan tidigare att våld mot kvinnor och barn vanligtvis eskalerar under semestertider och sammanhängande ledigheter, som jul- och nyårshelgerna, när mycket tid spenderas i hemmet. Kvinnor och barn som utsätts för mäns våld måste få stöd både från det offentliga och från särskilda specialistverksamheter.

Olika samhällsmodeller möter kriser på olika sätt. Ett robust samhälle med en stark välfärd som garanterar ekonomisk trygghet vid sjukdom och arbetslöshet, med en välfungerande och välfinansierad sjukvård och äldreomsorg, är bättre rustat att möta såväl de direkta som de indirekta konsekvenserna av coronavirusets spridning. Sverige är bättre rustat än många andra länder. De senaste årtiondenas nedskärningar i välfärden och nedmonteringen av trygghetssystemen har dock försämrat våra förutsättningar avsevärt. Vänsterpartiet vill vända den utvecklingen. Vi vill bygga ett starkare samhälle som klarar av att ta hand om sina invånare oavsett om krisen är global och drabbar oss alla eller om den är personlig och bara drabbar dig.

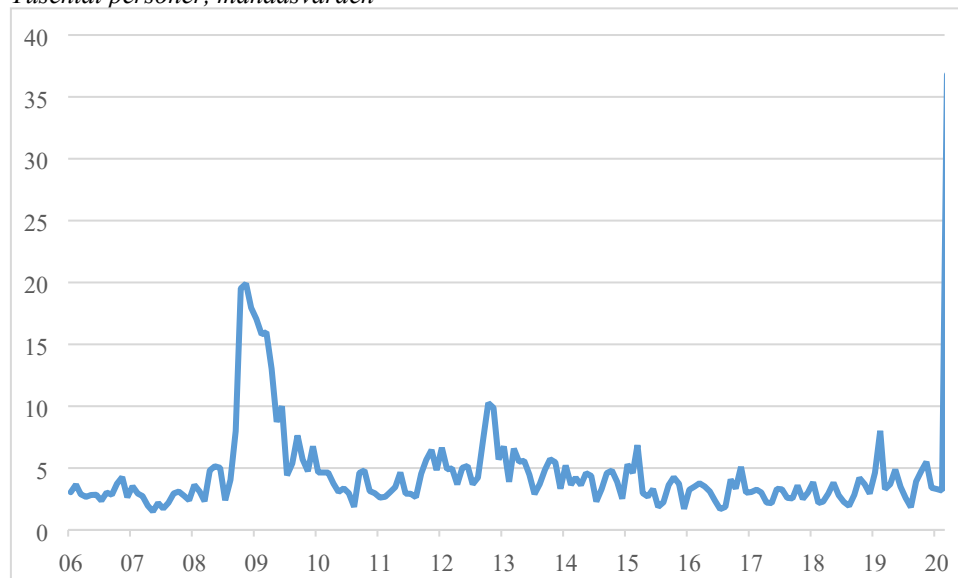
4 Det ekonomiska läget

Spridningen av coronaviruset och de smittskyddsåtgärder som vidtas leder till mycket stora negativa ekonomiska effekter på ekonomins såväl utbuds- som efterfrågesida, i Sverige och i omvärlden. Många länder har stängt ned stora delar av ekonomin och infört kraftiga reserestriktioner för såväl varor som personer. Detta leder till enorma produktionsstörningar när globala leveranskedjor stannar av. Än värre drabbas den inhemska tjänstesektorn. I syfte att hindra smittspridningen stannar folk hemma och går inte på restauranger eller handlar i butiker. Stora delar av världens ekonomier har mer eller mindre stått stilla under flera veckor. Detta har resulterat i en kraftig ökning av antalet varsel och av antalet arbetslösa. Den ekonomiska aktiviteten begränsas alltså både av minskad efterfrågan och av begränsningar i produktionsförmågan. Det är i dagsläget mycket svårt att veta hur pandemin kommer att utvecklas. Detta leder till stor osäkerhet bland företag och konsumenter, vilket minskar den ekonomiska aktiviteten ytterligare.

Bnp beräknas falla med ca 6 procent under det andra kvartalet. Det blir det kraftigaste fallet som någonsin uppmätts. I vårpropositionen räknar regeringen med ett bnp-fall på 4 procent. Antalet varsel ligger på rekordnivåer (se figur 1 nedan). Hittills är det främst arbetsgivare inom de privata tjänstebranscherna som varslat personal, men risken är uppenbar att varslen sprider sig till tillverkningsindustrin.

Figur 1 Antal varsel

Tusental personer, månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Konjunkturinstitutets barometerindikator, som sammanfattar stämningens läge från både företag och hushåll, föll med hela 34 enheter från 92,5 i mars till 58,6 i april. Fallet under april är det största som någonsin har observerats. Nedgången är särskilt kraftig inom tjänstesektorn, tillverkningsindustrin och detaljhandeln, medan verksamheterna inom bygg och anläggning än så länge står emot förhållandevis väl.

Figur 2 Barometerindikatorn

Index, medelvärde = 100

Källa: Konjunkturinstitutet.

I vårpropositionens ekonomiska huvudscenario beräknas arbetslösheten stiga till 9 procent i år på årsbasis. I ett alternativt scenario, där krisen blir djupare och mer långvarig, stiger arbetslösheten till hela 13,5 procent i år.

Världens regeringar och centralbanker har svarat på krisen med stora likviditetsprogram, sänkta räntor och finanspolitiska stimulanser. Regeringens olika krisåtgärder beräknas försvaga de offentliga finanserna med ca 100 miljarder kronor under 2020.¹ Förutom kostnaderna för dessa åtgärder försvagas de offentliga finanserna av det svaga konjunkturläget. De offentliga finansernas underskott beräknas motsvara 3,8 procent av bnp under 2020.

På en presskonferens den 24 april redogjorde finansminister Magdalena Andersson för Finansdepartementets uppdaterade makroekonomiska bedömning. Finansdepartementets huvudscenario är nu att ekonomin utvecklas någonstans mitt emellan vårpropositionens basscenario och det alternativa sämre scenariot. Detta skulle i sådana fall resultera i ett bnp-fall på ca 7 procent, en arbetslöshet på omkring 11 procent och ett underskott i de offentliga finanserna på ca 6,5 procent i år.

5 Regeringens åtgärder mot coronakrisen

Varje år insjuknar människor i olika virussjukdomar. Det saknas vaccin och medicin mot många av dem. Den pågående coronapandemin har drabbat hela världen hårt, medan andra virus, som t.ex. zika och ebola, ofta drabbar fattigare regioner. Forskning för att få fram vaccin och antivirala medel är därför viktig för att motverka mänskligt lidande. Regeringens satsning på forskning om covid-19 är välbehövlig, men virusforskningen behöver vara vidare för att även kunna motverka andra virussjukdomar. Vänsterpartiet bedömer att det kan finnas behov av att tillskjuta ytterligare medel framöver till forskningen.

Regeringens åtgärder med anledning av coronakrisen består dels av förslag för att hantera smittspridningen och hälsoeffekterna av viruset, dels av åtgärder för att motverka de ekonomiska effekterna när stora delar av ekonomin stängs ned. Åtgärderna för att

¹ Denna siffra är i skrivande stund uppreviderad till 130 miljarder kronor. Den kommer dessutom att öka ytterligare då det planeras för nya åtgärder.

hindra smittspridningen handlar främst om allmänna råd från Folkhälsomyndigheten om social distansering och isolering av personer som tillhör riskgrupper. Folkhälsomyndigheten har också fått i uppdrag att starta och koordinera arbetet med utökad provtagning av covid-19. Socialstyrelsen har utsetts till nationell inköpscentral för sjukvårdsmaterial, skyddsutrustning och viss medicinteknisk utrustning. Regeringen har också fattat beslut om att ersätta regionerna för de extra vårdkostnader som coronaviruset medför. Vidare har regeringen slopat det s.k. karensavdraget i sjukförsäkringen och ersatt det med ett schablonbelopp på 700 kronor samt tagit bort kravet på läkarintyg under sjuklöneperioden.

De ekonomiska åtgärder som regeringen, riksdagen och myndigheter vidtagit kan grovt sett delas in i tre kategorier: (i) förslag för att stärka företagens likviditet, (ii) förslag för att sänka företagens kostnader och (iii) förslag för att hjälpa individer som drabbas av den ekonomiska krisen. För att stärka likviditeten på de finansiella marknaderna har Riksbanken annonserat utökade köp av värdepapper för 300 miljarder kronor under 2020 samt breddat innehavet till att, förutom statsobligationer, också kunna köpa bostadsobligationer samt företagscertifikat. Riksbanken har också inrättat en kreditfacilitet på 500 miljarder kronor under två år för banker som ökar sin utlåning till företag och hushåll. Riksgäldskontoret får ingå kreditgarantiavtal motsvarande 100 miljarder kronor med banker om lån till företag. Regeringen har också utökat kapaciteten hos flera andra statliga aktörer, som t.ex. Almi, Svensk Exportkredit och Exportkreditnämnden, i syfte att underlätta företagets kreditförsörjning. Till detta ska också läggas riksdagens beslut om en tillfällig skattekredit på moms, preliminärskatt för anställda och arbetsgivaravgifter.

För att tillfälligt sänka företagets kostnader har regering och riksdag lagt fram förslag och beslutat om en rad olika åtgärder. Det viktigaste förslaget här är att regeringen har tidigare lagt implementeringen av korttidspermittering och ökat subventionsgraden under 2020. Korttidsarbete innebär att arbetstagare går ned i arbetstid samtidigt som staten ersätter en viss del av lönebortfallet. Regeringen föreslår också en tillfällig rabatt för fasta hyreskostnader inom vissa särskilt utsatta branscher som hotell, restauranger, sällanköpshandel m.fl. Vidare tar staten över sjuklöneansvaret från företagen under april och maj. Riksdagen har också beslutat om sänkta socialavgifter mellan den 1 mars och 30 juni 2020. Beslutet innebär att företagen endast behöver betala ålderspensionsavgiften. Nedsättningen ska gälla för upp till 30 anställda och på den del av lönesumman för den anställde som inte överstiger 25 000 kronor per månad.

Vårändringsbudgeten innehåller flera olika förslag inom arbetsmarknads- och utbildningspolitiken. Regeringen skalar upp och avsätter mer pengar för tidiga arbetsmarknadspolitiska insatser som bl.a. extratjänster, arbetsmarknadsutbildningar på distans och gröna jobb. Inom utbildningspolitiken tillförs yrkesvux, högskolan, folkhögskolorna och YH mer pengar och platser. A-kassan har stärkts genom höjda golv och tak och genom att arbets- och medlemsvillkoren har sänkts.

Vänsterpartiet har påverkat utformningen av flera av regeringens förslag inom ramen för behandlingen av förslagen i finansutskottet. Vi fick till stånd att de företag som använder sig av korttidsarbeten och kreditgarantierna inte samtidigt ska få göra aktieutdelningar samt att det s.k. familjemedlemsundantaget tillfälligt slopas i syfte att underlätta för små familjeföretag. Vänsterpartiet var också med och förhandlade ned rântan på förslaget om anstånd med inbetalning av skatt för företagen.

Vänsterpartiet efterfrågar ett mer balanserat svar på den ekonomiska krisen. Företagen har fått stora, omfattande stöd, och mer förväntas komma samtidigt som personalen

inom sjukvården, äldreomsorgen och Arbetsförmedlingen går på knäna på grund av otillräckliga resurser. Krispolitiken får inte bidra till ökade klyftor utan bör utformas så att den bidrar till ett mer robust och starkare samhälle.

6 Riktlinjer för den ekonomiska politiken

Världens regeringar och centralbanker har svarat på krisen med stora likviditetsprogram och ekonomiska stimulanser, vilket är bra och helt nödvändigt. Sveriges offentliga finanser är mycket starka. Regeringen bör utnyttja detta fullt ut för att rädda företag, hålla uppe sysselsättningen och investera för framtiden. I det rådande läget är dock nyttan med breda efterfrågestimulanser till hushållen begränsad. Den vikande efterfrågan beror inte på att hushållens finanser generellt sett är svaga utan snarare på ändrat beteende i spåren av de åtgärder som införts för att förhindra smittspridningen.

Huvudproblemet är att företagens inkomster rasar när stora delar av samhället och omvärlden mer eller mindre är nedstängda. Då måste fokus vara att hålla livskraftiga företag levande till dess att smittspridningen minskar och ekonomierna öppnar upp igen. De anställda i dessa företag sitter på avgörande kompetens som annars riskerar att gå förlorad.

Vänsterpartiet bedömer att regeringens åtgärder i detta avseende i form av likviditetsstöd, permitteringslöner, hyresstöd m.m. i huvudsak är väl avvägda. Vi avvisar dock regeringens generella nedsättning av socialavgifterna. Förslaget innebär en oproportionslig och ineffektiv överföring av pengar till alla företagsägare. Även om ekonomin nu faller brant finns det många företag som går relativt bra, inom t.ex. dagligvaruhandeln och techsektorn. Det bör också framhållas att företagen har ett eget ansvar för att stärka sina balansräkningar när ekonomin går bra. Detta har dock företagen i stor utsträckning underlåtit att göra. I stället har många företag drivits med låg soliditet och maximerad aktieutdelning. Vi har fått en ordning där risker och förluster socialiseras samtidigt som vinsterna förblir privata. Det är ett orimligt system. Vinsterna brukar ju ses som kompensation för risk. Då blir det märkligt om staten tar hela risken samtidigt som ägarna behåller hela vinsten.

Regeringens åtgärder kan också visa sig vara otillräckliga. Vi menar att det inte går att utesluta att staten kan behöva gå in med rena kapitaltillskott för att rädda vissa strategiskt viktiga företag. Vi anser att den typen av insatser behöver förberedas redan nu. Därför föreslår vi att en krismyndighet inrättas för att hantera det stöd som företagen kan behöva. Men innan staten går in med pengar behöver såväl aktie- som skuldägarnas kapital användas. Vid kapitaltillskott ska staten få ägande eller inflytande på annat sätt som står i proportion till kapitaltillskottet. Vi kommer inte att kunna rädda alla företag; vissa kommer att försvinna i krisen. Men vi bör rädda stora livskraftiga företag som är väsentliga för landets och olika regioners ekonomi, företag som har en strategiskt viktig roll i samhället.

Den ekonomiska krisen slår också hårt mot landets kommuner och regioner, dels i form av fallande skatteunderlag, dels i form av stigande kostnader. Här bör staten ta ett större ansvar för att förhindra uppsägningar och för att kommuner och regioner ska kunna upprätthålla en god kvalitet i välfärden. Människor måste kunna garanteras en fungerande välfärd. Redan före krisen hade kommunsektorn stora ekonomiska bekymmer, som främst handlar om den demografiska utvecklingen med en växande andel äldre

och fler elever i grundskolan. Den ekonomiska vårpropositionen är i detta avseende en dyster läsning. Regeringens egna siffror visar att det fattas 15 miljarder kronor i år för att klara av de kostnadsökningar som följer av den demografiska utvecklingen. Motsvarande siffra för 2021 är hela 30 miljarder. Detta är chockerande siffror och kommer att medföra stora nedskärningar i en redan skör och underbemannad välfärd. Vänsterpartiet föreslår att kommunsektorn tillförs 25 miljarder kronor i år i form av generella statsbidrag.

Stora ansträngningar måste också göras inom ramen för arbetsmarknads- och utbildningspolitiken när många nu förlorar sina jobb. Arbetsmarknadspolitikerna bör inriktas mot bristyrken. Sjukvården och äldreomsorgen står inför mycket stora rekryteringsbehov den närmaste tiden. Många av de som nu förlorar jobben bör beredas tillfälle till utbildning för yrken inom dessa sektorer. Den planerade privatiseringen av stora delar av arbetsmarknadspolitikerna måste stoppas. Trycket på Arbetsförmedlingen ökar nu rejält i takt med stigande arbetslöshet. Då måste Arbetsförmedlingen ges tillräckliga resurser för att kunna klara av sitt arbete. Efter påtryckningar från Vänsterpartiet tillförs Arbetsförmedlingen mer pengar i vårändringsbudgeten, men tillskottet på 330 miljoner kronor räcker inte för att kunna verkställa beslutet om att öppna de nedlagda kontoren och ännu mindre för att klara av den ökade mängden arbetslösa i krisens spår. Det innebär att Arbetsförmedlingen kommer att vara kraftigt underbemannad i ett läge då den svenska ekonomin är i fritt fall. Detta är minst sagt olyckligt och regeringens politik på området kommer att förvärra krisen.

Coronakrisen har visat hur skör samhällets motståndskraft är på många områden. År av skattesänkningar har dränerat välfärden på resurser. Krisen har visat att när vi gör saker tillsammans står vi starkare än när vi gör saker var och en för sig. Besparingar och privatiseringar har lett till en underdimensionerad sjukvård och äldreomsorg, med brist på såväl personal som utrustning och skyddskläder. Inom hemtjänsten har privatiseringarna resulterat i låg bemanning, många timvikarier och hög personalomsättning – en kombination som under coronakrisen fått förödande effekter där äldre tvingats ta emot i vissa fall upp till ett tjugotal olika anställda från hemtjänstföretagen under kort tid. Vi ser också hur krisen har blottlagt det svenska klassamhället. Många tjänstemän och akademiker kan skydda sig från smittan genom att jobba hemma, vilket sällan personer med arbetaryrken kan. Smittan har också drabbat vissa socialt utsatta områden särskilt hårt.

Krisen har också visat att arbetslöshetsförsäkringen har betydande brister. Vänsterpartiet välkomnar de förslag om stärkt a-kassa som regeringen tidigare presenterat och som nu föreslås i vårändringsbudgeten. Vi vill dock betona att a-kassan behöver permanenta förbättringar. Behovet av en fungerande arbetslöshetsförsäkring minskar inte när den mest akuta delen av krisen har passerats. Förutom detta vill vi bl.a. se ett borttagande av den nedtrappning som sker efter 100 dagar. För den som har varit arbetslös längre än 100 dagar och slår i det lägre taket betyder ingen av de förstärkningar som nu genomförs av a-kassan någon förbättring.

Utöver åtgärder för att hantera krisens mest brännande frågor bör regeringen ta tag i mer långsiktiga strukturfrågor. Det saknas inte arbetsuppgifter. Vi behöver investera i grön omställning, infrastruktur, energieffektivisering och ny teknik för att ställa om ekonomin i en mer klimatvänlig riktning. Bostadsbristen i storstäderna måste byggas bort och inom välfärden finns stora eftersatta behov. Dessa investeringar håller uppe efterfrågan samtidigt som de stärker Sveriges långsiktiga tillväxtförutsättningar. Vänsterpartiet presenterar i denna motion ramarna för hur ett sådant investeringsprogram bör se ut.

Den ekonomiska krisen kommer att leda till kraftigt ökad arbetslöshet. Arbetslösheten kommer att slå brett, men de som främst kommer att drabbas är de som redan har en

svag ställning på arbetsmarknaden, nyanlända, personer med låg utbildning och personer med funktionsnedsättningar. Många mindre företag i utsatta områden riskerar att gå i konkurs. Samtidigt innebär regeringens och Riksbankens räddningspaket, även om de är helt nödvändiga, en direkt överföring av skattebetalarnas pengar till kapitalägarna. På sikt kan också dessa räddningsprogram blåsa upp tillgångspriser, vilket gynnar de redan välbeställda. Sammantaget riskerar detta att öka de redan stora ekonomiska klyftorna i Sverige. Det behövs därför en diskussion om hur krisens bördor ska fördelas och betalas. Sverige har det minst omfördelande skattesystemet bland EU:s kärnländer. Den främsta förklaringen till detta är våra obefintliga eller mycket låga skatter på förmögenheter, fastigheter, arv och gåvor samt kapitalinkomster. För att få ett samhälle som håller ihop och för att finansiera de stora resurstillskott som välfärden behöver och de investeringar som den gröna omställningen kräver behöver dessa skatter återinföras samt höjas.

I höstas föreslog Vänsterpartiet att den planerade översynen av det finanspolitiska ramverket skulle tidigareläggas. Bakgrunden till kravet var att vi såg en begynnande diskrepans mellan överskotts målet och det s.k. skuldankaret. Denna divergens gäller fortfarande och huvudförklaringen är att räntorna är betydligt lägre än vad som låg i prognoserna när målen formulerades av Överskottsmålskommittén (se SOU 2016:67). Även efter den nuvarande krisen kommer Sveriges offentliga finanser att vara starka. Den sedan länge väntade demografiska utvecklingen, med en ökad andel äldre, är sedan en tid verklighet i landets kommuner och regioner. Då är det orimligt att ha som krav att de offentliga finanserna ska gå med överskott. Det finanspolitiska ramverket får inte stå i vägen för de investeringar som behöver göras. För att kunna göra nödvändiga investeringar för framtiden bör överskotts målet ersättas med ett mål om balans över en konjunkturcykel.

7 Vänsterpartiets förslag på ytterligare åtgärder

Vänsterpartiets politik gör att Sverige står starkare rustat att möta kriser. Vår politik skapar en robustare välfärd generellt och mer resurser till sjukvården i synnerhet. Det är en politik för starkare ekonomiska trygghetssystem, men även sådant som stabil läkemedelsförsörjning och en sammanhållen sjukvård. Det är en politik för den jämlikhet som gör att människor kan samarbeta bättre och ta sig igenom krisen tillsammans. Det är en politik för gemensamma lösningar på gemensamma problem, i vetskapen om att vi är ett samhälle och att vi är beroende av varandra. Vänsterpolitik gör samhället starkare mot kriser.

Under den pågående coronakrisen har vi presenterat flera reformer som nu genomförts av regeringen och andra som håller på att genomföras. Bland dessa finns en förstärkt a-kassa, en garanti att studenter inte blir av med sitt studiestöd om undervisningen måste ställas in på grund av coronakrisen, ett stopp för vinstutdelningar i företag som permitterar anställda, en anpassning av korttidspermitteringarna till familjeföretag och slopade krav på sjukintyg.

Nedan presenterar vi ytterligare förslag på hur Sverige skulle kunna klara av krisen ännu bättre och stå starkare och bättre rustat för den tid som följer när krisen är förbi.

Sammanlagt innebär Vänsterpartiets förslag satsningar på ca 45,5 miljarder kronor och därutöver förmånliga lån på 15 miljarder kronor. För en översikt och sammanställ-

ning av samtliga ekonomiska satsningar som Vänsterpartiet föreslår, se tabell 1 i bilaga 1.

7.1 Värna välfärden – tillskott till kommunsektorn

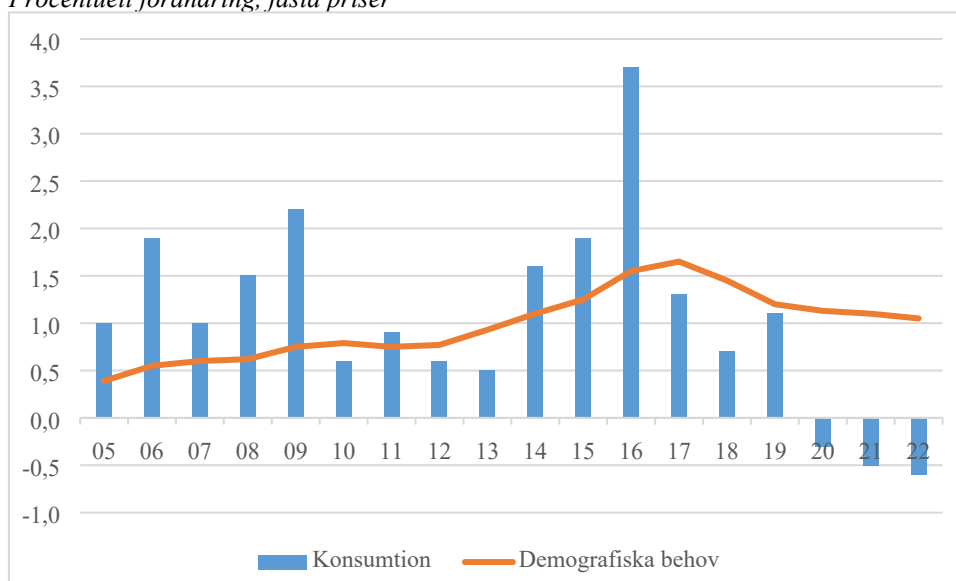
Välfärden har länge varit underfinansierad. Den sedan länge omtalade demografiska förändringen – med en högre andel äldre i befolkningen och fler elever i grundskolan – är sedan ett antal år verklighet i kommuner och regioner. Under flera år har kommunsektorns resurser inte räckt till för att klara de kostnadsökningar som följer av den demografiska utvecklingen (se figur 3 nedan). Detta har resulterat i stora besparingar inom sjukvården, skolan, hemtjänsten och barn- och äldreomsorgen. Den nuvarande ekonomiska krisen innebär att ett redan vikande skatteunderlag kollapsar. Det är nu av yttersta vikt att kommuner och regioner får de resurser de behöver, dels för att inte förvärra krisen, dels för att värna kvaliteten i välfärden. Välfärdsverksamheterna i kommuner och regioner är helt centrala för en god samhällsutveckling. Ett rikt land som Sverige kan inte snåla med resurserna till verksamheter som skola och sjukvård. De som arbetar i dessa verksamheter behöver fler arbetskamrater och bättre arbetsvillkor.

I vårbudgeten tillför regeringen kommunsektorn 15 miljarder kronor för innevarande år och 12,5 miljarder för 2021 och 2022. Detta tillskott är dock långt ifrån tillräckligt för att hindra nya besparingar inom välfärden, vilket tydligt framgår av regeringens egna siffror i vårpropositionen. Finansdepartementet bedömer att den demografiska utvecklingen medför en kostnadsökning på 1,1 procent i kommunsektorn under 2020, samtidigt som prognosen för den kommunala konsumtionen ligger på –0,3 procent. Den kommunala konsumtionen skulle alltså behöva öka med minst 1,1 procent för att klara de kostnader som följer av den demografiska utvecklingen, men Finansdepartementets prognos pekar på en minskning av konsumtionen med 0,3 procent.

Konsumtionsgapet på 1,4 procent motsvarar ett resursgap på ca 15 miljarder kronor. För 2021 fattas det minst 30 miljarder kronor för att kommunsektorn ska klara av de demografiska kostnadsökningarna. Detta är anmärkningsvärda siffror i ett läge då i princip samtliga sektorer inom välfärden redan är underbemannade. Det innebär att regeringen helt kallt planerar för ytterligare nedskärningar inom välfärden, detta i ett läge då det torde vara uppenbart för alla att de anställda inom välfärden behöver fler arbetskamrater. Vänsterpartiet föreslår att kommunsektorns, utöver regeringens förslag, tillförs 25 miljarder kronor i år. Vänsterpartiet föreslår även en omfattande utbildningssatsning för att förstärka personalförsörjningen, se avsnitt 7.15 nedan.

Figur 3 Kommunal konsumtion och demografiska behov

Procentuell förändring, fasta priser

Källa: Demografi: VP20, konsumtion: VP20 och Konjunkturinstitutet.

7.2 Inrätta en företagsakut

Hittills har statens stöd till företagen skett i form av lån, kreditgarantier och minskade kostnader. Men Sverige kan mycket snart vara i en situation där staten behöver gå in med rena kapitaltillskott för att rädda vissa viktiga företag. Vi menar att den typen av insatser måste förberedas redan nu. När krisen fördjupas kan detta behövas för att inte viktiga delar av svensk produktion ska slås ut. Det skulle allvarligt kunna skada samhället och ytterligare fördjupa krisen. Vi kommer inte att kunna rädda alla företag; vissa kommer att försvinna i krisen. Men vi bör rädda stora livskraftiga företag som är väsentliga för landets och olika regioners ekonomi, företag som har en strategiskt viktig roll i samhället och som är viktiga för att klara klimatomställningen.

Statligt ägda bolag i vissa nyckelfunktioner kan spela en viktig roll för att lösa samhällsproblem, bidra till en hållbar utveckling och förbättra Sveriges beredskap inför kommande kriser. Vänsterpartiet anser att om staten skjuter till kapital för att rädda företag ska staten också gå in som ägare och få motsvarande inflytande, detta för att öka skattebetalarnas möjligheter att få tillbaka sina pengar och för att öka möjligheterna att styra samhällsutvecklingen. Här kan EU-ramverket för hantering av krisande banker fungera som modell, där såväl aktie- som skuldägarnas kapital används innan staten går in med pengar (s.k. bail-in).

Vänsterpartiet föreslår därför att en krismyndighet inrättas för att hantera det stöd som företagen kan behöva. Denna myndighet ska inte bara ta emot ansökningar och hantera kapitaltillskotten utan också förvalta den ägarandel som staten får tillbaka.

Att staten går in som ägare i krisdrabbade företag skulle inte vara unikt för Sverige. Både Tyskland, Frankrike och USA har öppnat för att vid behov helt eller delvis ta över inhemska bolag i coronakrisens spår. Att låta den svenska staten gå in och hjälpa företag är inte heller något nytt. Senast i finanskrisen 2008 fick staten under en period ta över banken Carnegie. Banken såldes sedan vidare när den akuta krisen var över.

När vi står inför en större samhällskris blir det tydligt hur viktiga företagen kan vara för att klara krisen. Men företagen är inte och kommer aldrig att vara verksamheter som

är skilda från samhället i övrigt. Vi är tätare sammanlänkade än så. Det offentliga utbildar arbetskraften, ser till att infrastrukturen fungerar, satsar på forskning och ser till att barn- och äldreomsorgen fungerar så att folk kan jobba.

Företagen har också ett eget ansvar i den pågående ekonomiska krisen. Många företag har drivits med hög skuldsättning och har prioriterat hög utdelning och aktieåterköp framför produktiva investeringar. När krisen kom hade de dålig motståndskraft. En anledning till detta är de höga avkastningskraven i näringslivet. I en artikel i Svenska Dagbladet refererar förra chefen för Riksgäldskontoret, Thomas Franzén, till en amerikansk studie som visar att det ekonomiska fallet i samband med finanskrisen 2008–2009 fördjupades och uppgången fördröjdes av företagets ambition att snabbt komma tillbaka till de höga avkastningskraven.² Företag vill ha avkastning på 15–20 procent i ekonomier som bara växer med ett par procent per år. Franzén noterar att i jakten på hög avkastning sjunker företagets vilja till samhällsansvar, och i stället för att investera har företagen höjt sina utdelningar. Detta har resulterat i stagnerande tillväxt samtidigt som aktiekurserna pressas upp.

Ett ökat statligt ägande skulle kunna vara en motvikt till denna utveckling. Att företag är med och tar ansvar är viktigt inte minst för att klara klimatomställningen. Sverige ska vara klimatneutralt om bara några årtionden. Vi måste sätta fart om vi ska klara det. Om vi inte snabbt kapar utsläppen kommer vår planet att förändras i grunden. Ett helt eller delvis statligt ägande av strategiskt viktiga företag skulle göra det lättare att nå klimatmålen. Tillsammans kan vi klara inte bara den kris som vi nu är mitt uppe i, utan också framtida utmaningar.

7.3 Stärk sjukvården

Den svenska sjukvården var redan överbelastad före coronakrisen. Till följd av spridningen av coronaviruset har sjukvården nu behövt ställa om och fokusera helt på de patienter som drabbas hårdast av covid-19. Svåra prioriteringar måste göras; operationer och behandlingar som inte är livsavgörande ställs in. Anställda inom sjukvården gör nu oerhörda insatser för att rädda liv och hyllas med rätta för det. Vänsterpartiet instämmer i hyllningarna men menar att vårdanställda bör få bättre arbetsvillkor, löner och arbetsmiljö i stället för ett tomt tack.

Om sjukvården varit starkare finansierad och haft fler anställda och en verklig lagerhållning av sjukvårdsmateriel, hade Sverige stått bättre rustat inför denna kris. Vänsterpartiet menar att sjukvården behöver stärkas väsentligt, varför vi vill tillföra omfattande resurser till regionerna (se avsnitt 7.1). I detta akuta skede föreslår vi också en rad mer kortsiktiga lösningar.

Många tidigare anställda har redan lämnat vården och omsorgen, och risken att ännu fler gör det är stor. Centralt för att klara vårdens och omsorgens arbetskraftsbrist är att de anställda har bra arbetsvillkor och inflytande över sitt arbete. Det krävs riktade insatser för att förstärka personalens villkor inom hälso- och sjukvården. Vänsterpartiet vill därför bygga vidare på den satsning på förbättrad arbetsmiljö, kompetensutveckling och förbättrade arbetsvillkor som vi fick igenom i budgetsamarbetet under förra mandatperioden.

² Svenska Dagbladet, 2020-04-16, <https://www.svd.se/vi-loste-aldrig-finanskrisens-problem>.

7.3.1 Tillfälligt öka antalet anställda inom vården

I dag finns det strax över 12 000 legitimerade sjuksköterskor som är verksamma i andra yrken än inom vården. Belastningen på vården är hög, och sannolikt kommer en betydande andel av den verksamma vårdpersonalen att få sjukdomssymtom, bli sjuka eller behöva vara hemma från jobbet för vård av barn. Mot bakgrund av det och för att kunna upprätthålla den grundläggande och samhällsviktiga verksamhet som hälso- och sjukvården bedriver vill Vänsterpartiet införa en temporär lag som innebär att all vårdutbildad personal som i dag arbetar i andra yrken (som inte utgör samhällsviktiga funktioner) med omedelbar verkan ska ha rätt till tjänstledighet för att kunna arbeta inom vård när sådana behov uppstår. Det kan antingen handla om att arbeta på vårdcentraler och sjukhus eller om att avlasta genom att bemanna telefonrådgivning.

7.3.2 Bättre samordning av vårdens resurser

Vänsterpartiet anser att vårdens samlade resurser bör samordnas på ett bättre sätt. På så vis skulle resurserna användas mer effektivt och fokuseras utifrån verkliga behov i stället för marknadens logik. I dessa tider, när vården är under extrem press, är behovet av samordning ännu större. Att delar av den skattefinansierade vården i detta läge gör andra prioriteringar utifrån vinstintresse är inte rimligt. Därför vill Vänsterpartiet att regionerna ska kunna samordna och vid behov styra vården, inklusive de privata vårdgivare som regionerna har avtal med. Under den tid som coronakrisen sätter press på vården är detta extra viktigt.

Regeringen har genom proposition 2019/20:155 Tillfälliga bemyndiganden i smittskyddslagen med anledning av det virus som orsakar covid-19 getts rätt att meddela föreskrifter om tillfällig omfördelning av läkemedel eller skyddsmedel och annan medicinsk utrustning när det gäller privata vårdgivare och andra privata aktörer. Vänsterpartiet anser att denna möjlighet till omfördelning ska vara permanent.

Regeringen får också meddela särskilda föreskrifter om samverkan och inbördes handel eller omfördelning av läkemedel och medicinsk utrustning när det gäller regioner och kommuner, i syfte att upprätthålla ett effektivt smittskydd.

Vänsterpartiet menar att det är bra och nödvändigt att regeringen har getts denna rätt. Samtidigt saknas möjligheter för det offentliga att styra över ytterligare resurser inom vården, exempelvis personal och lokaler. Vi utgår från att de skattefinansierade vårdgivarna accepterar att inordna sig i regionernas planering, men om de inte vill vara med och samarbeta måste den offentliga vården ges möjligheten att bestämma hur den privata vårdens resurser ska användas för att möta krisen. Det kan handla om att bistå med personal för att bemanna vårdavdelningar, så att den som är inlagd känner sig trygg och personalen hinner göra ett bra jobb. Det kan handla om att testa personer med symtom eller att avlasta andra delar av den offentliga vården, så att resurser därifrån i sin tur kan sättas in i arbetet mot coronaviruset.

Vi vill också omgående se till att privata vårdförsäkringar inte tillåts styra någon del av vården. De personer som har störst behov av vård ska inte trängas undan av personer med mindre behov bara för att de har privat försäkring.

7.4 Insatser mot smittspridning i äldreomsorgen

Situationen med smittspridning i äldreomsorgen är mycket allvarlig. Smittan är spridd just bland de som behöver skyddas allra mest. Många äldreboenden har personer som insjuknat, och även situationen i hemtjänsten är mycket oroande. Vi vet sedan tidigare att äldre där kan få besök av ett stort antal olika personer. Enligt Kommunal i Stockholm kan en äldre som har hemtjänst få besök av hela 25 olika personer inom loppet av två veckor. Var fjärde som jobbar inom den kommunala äldreomsorgen är tillfälligt anställd och var femte är timanställd. Värst är det i Stockholmsregionen, där smittspridningen på äldreboendena också varit mest omfattande. I den privata äldreomsorgen är andelen visstidsanställda ännu högre. Därmed berörs många inom äldreomsorgen inte av ändringarna i karensavdraget. Tillgången på skyddsutrustning är bristfällig och så även kunskapen om smittskydd. Att sektorn domineras av privata utövare är ett problem för både arbetsmiljön, anställningstryggheten, resurserna och möjligheten att snabbt åtgärda bristerna.

Vänsterpartiet instämmer i hyllningen av de anställda inom äldreomsorgen som nu gör stora och avgörande insatser men anser att de bör tackas med bättre arbetsvillkor, högre löner och bättre arbetsmiljö. Hemtjänstens resurser behöver öka och bemanningen måste stärkas. Arbetsmiljön och arbetsvillkoren måste förbättras; timanställningar måste ersättas med fasta, trygga tjänster. Av dessa skäl föreslår Vänsterpartiet omfattande satsningar på hemtjänsten genom ökade resurser till kommunerna (se avsnitt 7.1). I det akuta skede vi nu befinner oss i föreslår vi också ytterligare satsningar.

Vänsterpartiet vill minska antalet personal som besöker varje äldre person i hemtjänsten. Alla kommuner ska åläggas att göra en översyn av schemaläggning och organisation för att minska antalet personer som besöker de äldre inom hemtjänsten, i syfte att förhindra smittspridning. Vi vill också att alla kommuner ska snabbtutbilda samtliga som arbetar inom äldreomsorgen i smittskydd. Även alla de vikarier som nu tas in måste omfattas.

Vänsterpartiet vill se ett bemyndigande för att det offentliga ska kunna gå in och ta över privata aktörers verksamhet om de missköter sig gällande smittskydd och smittspridning. Vidare vill vi att testning av personal inom äldreomsorgen prioriteras upp samt att länsstyrelserna och smittskyddet tillsammans med medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS) gör inspektioner på samtliga boenden samt inom övrig äldreomsorg. Man bör också ta in utbildade undersköterskor från vårdcentraler till äldreomsorgen och inrätta speciella coronateam i kommunerna.

7.4.1 Stöd till företag att producera den skyddsutrustning välfärden behöver

Bristen på skyddsutrustning är akut, och eftersom bristen är internationell behövs inhemsk produktion. Vänsterpartiet vill införa ett statligt stöd till företag för att ställa om produktionen till att producera skyddsutrustning under krisen. Det kan handla om skyddsvisir, munskydd, handskar m.m.

Vi föreslår att 500 miljoner kronor avsätts för detta och att staten med dessa medel medfinansierar företagets omställning med upp till 50 procent. Tillväxtverket bör administrera stödet i samråd med Socialstyrelsen för att säkerställa att rätt materiel prioriteras och för att undvika att det blir överproduktion av en vara och underproduktion av en annan. Utöver att försöka minska bristen på skyddsutrustning, skulle ett stöd till omställning av produktionen bidra till att rädda jobb som annars skulle riskera att gå förlorade i krisens spår.

7.4.2 Taxiresor för anställda inom vården och äldreomsorgen

Samtidigt som Folkhälsomyndigheten och regeringen uppmanar alla att undvika att åka med kollektivtrafiken under den pågående pandemin måste de som arbetar inom vården och äldreomsorgen kunna ta sig till sina arbeten. Det innebär i många fall att de utsätts för en smittorisk. Smitta bland dessa grupper får dessutom väldigt olyckliga konsekvenser.

Vänsterpartiet menar därför att det offentliga under ett kort kritiskt skede bör erbjuda taxiresor till anställda i intensivvård och äldreomsorg. En sådan lösning skulle dessutom innebära ett välbehövligt tillskott för den krisande taxinäringen. Kommunerna och regionerna bör administrera insatsen, t.ex. genom ett utvidgat färdtjänstavtal, och staten bör stå för kostnaden.

7.5 Gör det lättare att få försörjningsstöd

Konsekvenserna av coronakrisen är fortfarande svårförutsägbara, men vi vet att många i vårt land kommer att förlora sin inkomst. Behoven av försörjningsstöd kommer sannolikt att öka framöver. För att inte försvåra livet ytterligare för de som nu drabbas är det nu extra viktigt att kraven och praxis kring försörjningsstöd förändras och lättas upp.

Vänsterpartiet föreslår att lättnader ska införas i krav och praxis kring försörjningsstödet under den pågående coronakrisen. Fler ska, under en kortare period (fyra månader), kunna få ekonomiskt stöd. Det kan t.ex. innebära att man inte ska behöva sälja hem och bil för att få försörjningsstöd under perioden.

7.6 Statlig hyresfond

Under coronakrisen förlorar tusentals löntagare sina jobb. Risken är stor att många av dem som också är hyresgäster inte kommer att ha råd att betala sina hyror. I förlängningen kan det leda till att tusentals arbetslösa hyresgäster vräks och blir hemlösa.

Finansinspektionen har meddelat att bankerna får ge bostadsägare undantag från amorteringskraven under en period om de drabbas av inkomstbortfall kopplat till coronakrisen. Det är välkommet och behövligt. För hyresgäster som drabbas av inkomstbortfall på grund av coronakrisen finns dock i dagsläget inget stöd.

Vänsterpartiet vill därför att staten inrättar en hyresförlustgarantifond. Medlen i fonden lämnas till den hyresvärd som drabbas av hyresförluster på grund av att hyresgäster inte har råd att betala hyran i coronakrisens spår (mars 2020 till augusti 2020, med möjlighet till förlängning). Staten ska stå för 75 procent av hyresnedsättningen och värden för resterande 25 procent. Fonden ska administreras och betalas ut av Boverket. Den enskilda hyresvärden ansöker om medel. Till ansökan bifogar hyresvärden uppgifter som styrker att denne har drabbats av hyresförluster. För att få ta del av hyresförlustgarantin ska hyresvärden först göra en överenskommelse med Hyresgästföreningen som innebär följande: (i) hyresgäster som inte kan betala hyran på grund av inkomstbortfall i coronakrisens spår ska få bo kvar (moratorium på uppsägningar) och (ii) inga förfallna betalningar ska gå till inkasso.

För hyresgästen innebär förslaget en nedsättning av hyran med maximalt 75 procent (utfallet avgörs av förhandling och storlek på inkomstbortfallet). För att få ta del av nedsättningen behöver hyresgästen styrka att hen har för låg inkomst (jfr inkomstprövning för att få hyreskontrakt). Vi föreslår att 500 miljoner kronor avsätts för de första sex månaderna.

7.7 Lunchpeng

Efter uppmaning från Folkhälsomyndigheten och regeringen har de flesta gymnasieskolorna i Sverige nu stängt och gått över till distansundervisning. För många elever innebär skolan den största tryggheten, där man har sina vänner, omges av engagerade vuxna personer och får ett varmt mål mat om dagen. Enligt Rädda Barnens rapport Barnfattigdom i Sverige – Årsrapport 2018 var det 186 000 barn som då levde i en ekonomisk situation där familjen hade svårt att klara sina kostnader. När skolor stänger blir det en utmaning för många föräldrar att få ekonomin att räcka till ytterligare ett mål mat om dagen.

För att inga skolbarn ska behöva gå hungriga föreslår Vänsterpartiet att studiebidraget för landets gymnasieelever höjs med 700 kronor per månad under tiden gymnasieskolorna är stängda. Nivån i dag är 1 250 kronor, och den tillfälliga nya nivån blir 1 950 kronor. Det utökade studiebidraget bör betalas ut retroaktivt för den period som gymnasierna är stängda. Förslaget beräknas kosta 249 miljoner kronor per månad som gymnasieskolorna är stängda. Vänsterpartiet avsätter 747 miljoner kronor för att täcka kostnaderna för tre månader.

7.8 Uppsagda lokalvårdare mot smittspridning

Många lokalvårdare inom hotellbranschen har nu varslats eller sagts upp. Samtidigt finns det behov av att avlasta befintlig personal och stärka insatserna för att minska smittspridning i offentlig verksamhet. Vänsterpartiet föreslår därför att uppsagd städpersonal via kommunernas arbetsmarknadsenhet ska kunna bistå med städning inom exempelvis äldreomsorgen, på allmänna platser, i idrottshallar, skolor och förskolor samt på fritidsgårdar m.m. Städning som sker hemma hos äldre eller på äldreboenden sker under ledning av äldreomsorgen och enligt deras rutiner.

Vänsterpartiet vill att staten avsätter resurser i form av en pott för kommunerna och regionerna att söka pengar ifrån för detta ändamål. 1 miljard kronor bör avsättas till kommunerna och 500 miljoner kronor till regionerna. Statens finansiering genom den avsatta potten bör uppgå till hela kostnaden och endast finansiera sådan städning som inte redan görs för att inte konkurrera ut befintliga företag.

7.9 Pausa rehabkedjan

Sjukpenningens regelverk bygger på fasta tidsgränser som reglerar mot vad arbetsförmågan ska bedömas (den s.k. rehabkedjan). De första 90 dagarna i ett sjukfall bedöms arbetsförmågan mot den försäkrades vanliga arbete eller annat lämpligt arbete som arbetsgivaren tillfälligt erbjuder den försäkrade. Från och med dag 91 ska det vid bedömningen även beaktas om den försäkrade kan försörja sig genom omplacering till annat arbete hos arbetsgivaren. Från och med dag 181 bedöms arbetsförmågan mot normalt förekommande arbete såvida det inte finns särskilda skäl mot att göra en sådan prövning eller annars kan anses oskäligt att göra en sådan prövning. Från och med dag 366 kan en prövning mot normalt förekommande arbete skjutas upp endast om det kan anses oskäligt att göra en sådan prövning.

Coronakrisen har inneburit en kraftigt ökad belastning på hälso- och sjukvården och många arbetsgivare och arbetstagare. Insatser för rehabilitering och återgång i arbete inom hälso- och sjukvård kommer inte att kunna genomföras i tid. Samtidigt fortsätter

rehabiliteringskedjans tidsgränser att gälla för pågående sjukskrivningsfall och för de sjukskrivningsfall som kommer att inträffa framöver. Som en följd riskerar sjukskrivna som inte får tillgång till rehabilitering och andra åtgärder för återgång i arbete på grund av coronakrisen att utförsäkras. Vi har redan sett exempel på detta.

Försäkringskassan har efter samtal med regeringen gjort ett nytt rättsligt ställningstagande som säger att det ska anses oskäligt att pröva arbetsförmågan mot normalt förekommande arbete i de fall den försäkrades planerade återgång till sitt vanliga arbete eller annat arbete hos arbetsgivaren förskjuts på grund av den rådande coronapandemin. Det krävs att förskjutningen beror på störningar i verksamheter som den försäkrade är beroende av för att få vård och rehabilitering.

Försäkringskassans besked är välkommet, men det finns brister i den lösning som man valt. Dels omfattar den inte förskjutning som beror på exempelvis uppskjutna rehabiliteringsinsatser hos arbetsgivaren. Det är också så att sjukpenningen minskar efter ett års sjukskrivning. De som tvingas leva med en sjukskrivning i över ett år på grund av coronakrisen kommer alltså att få en lägre ersättning.

Vänsterpartiet föreslår därför att sjukskrivna som inte kan ta del av rehabilitering och andra åtgärder för återgång i arbete får ”stå still” i sin sjukperiod med bibehållen ersättning. Detta bör gälla fram till dess att den särskilda situationen kring covid-19 har upphört, då sjukperioden fortsätter att rulla på och de tidsgränser som finns inom rehabiliteringskedjan åter blir gällande.

7.10 Dagersättningar

De som uppstår olika typer av dag ersättning, exempelvis habiliterings ersättning eller dagbelopp för deltagande i Arbetsförmedlingens program, riskerar att bli utan ersättning om de själva är sjuka eller tillhör en riskgrupp och därmed inte kan delta i de aktiviteter som är kopplade till ersättningen. Samma sak gäller om företaget eller verksamheten dit aktiviteten är förlagd stänger eller begränsar sin verksamhet på grund av coronaviruset. De tidsgränser som finns i dessa system kan också leda till att människor förlorar sin ersättning om de blir kvar i systemen längre än planerat på grund av coronakrisen. De människor som berörs har redan dåliga ekonomiska villkor. Därför är det viktigt att hitta en lösning som säkerställer att de får sin ersättning.

Av de grupper som uppstår någon form av dag ersättning är det sannolikt de med habiliterings ersättning och dagbelopp för deltagande i Arbetsförmedlingens program som riskerar att drabbas. Det kan även finnas andra kommunala verksamheter som berörs. Vänsterpartiet menar att regeringen bör göra en genomlysning av olika typer av dag ersättning för att säkerställa att ingen drabbas på ett orimligt sätt av den pågående krisen.

Arbetsförmedlingen har infört vissa åtgärder med anledning av coronaviruset, bl.a. tillfälligt tagit bort kravet på aktivitetsrapportering för arbetssökande och rekommenderat sina leverantörer att övergå till distansutbildning där det kan vara aktuellt. Regeringen har också föreslagit att tillfälligt ta bort karensdagen för den som deltar i ett program hos Arbetsförmedlingen samt förlängt tidsgränserna för extratjänster, introduktionsjobb, nystartsjobb och start av näringsverksamhet. Vänsterpartiet ser en viss risk i att en så stor del av ansvaret läggs på Arbetsförmedlingens leverantörer. Det handlar om att de både ska erbjuda distansutbildning och när det är nödvändigt att tillhandahålla utrustning till de som behöver. Vi ser en risk att den enskilde drabbas på ett orimligt sätt av de rådande omständigheterna genom indragen ersättning. Därför anser Vänsterpartiet

att regeringen bör säkerställa att ingen blir av med sitt dagbelopp på grund av coronakrisen.

Habiliteringsersättningen, som utgår vid deltagande i daglig verksamhet, är ett kommunalt ansvar, och den är inte reglerad i lag, förordning eller föreskrift. Av förarbetet bakom LSS, den lagstiftning som reglerar dagersättningen, framgår dock att ansvarigt statsråd ansåg att habiliteringsersättning bör utgå vid deltagande.

Många kommuner har med anledning av corona stängt ned sina dagliga verksamheter. En del kommuner har då låtit deltagarna behålla den habiliteringsersättning som utgår vid deltagande, andra har det inte. Vi menar att gruppen bör få behålla sin ersättning under stängningen då det enligt lagstiftningen ska finnas daglig verksamhet och gruppen är ekonomiskt utsatt. Även om deltagarna uteblir på grund av sjukdom under den pågående coronakrisen (med anledning av Folkhälsomyndighetens råd om smittspridning) bör de få behålla sin habiliteringsersättning. Regeringen bör återkomma med en förordningsändring som möjliggör att deltagarna i daglig verksamhet får behålla ersättningen.

7.11 Coronakrisens påverkan på migrationspolitiken

På alla andra områden har det tagits breda politiska initiativ för att människor inte ska drabbas orimligt av pandemins konsekvenser. Det anser Vänsterpartiet behöver ske även inom det migrationspolitiska området. Migrationspolitiken har påverkats på flera sätt av den pågående coronakrisen. Migrationsverkets verksamhet har begränsats, bl.a. genom färre asylintervjuer, vilket leder till längre handläggningstid och en längre väntan i ovisshet för den som sökt asyl i Sverige. Effekterna på arbetsmarknaden påverkar också på så sätt att möjligheten till den försörjning som krävs för att få permanent uppehållstillstånd och återförenas med sin familj är kraftigt begränsad. Arbetskraftsinvandrare riskerar att förlora sina uppehållstillstånd när arbetet som är grunden för tillståndet sägs upp. Studenter från tredjeländ riskerar att drabbas på samma sätt när studierna inte kan fullföljas.

Vänsterpartiet menar att möjligheten till uppehållstillstånd och rätten att leva med sin familj ska vara rättvis och förutsägbar. Det ska inte vara de skiftande konjunkturerna som bestämmer. Därför anser vi att ingen bör utvisas eller förlora sin rätt till permanent uppehållstillstånd eller familjeåterförening till följd av coronakrisen. Därför bör Migrationsverket pausa alla utvisningar och göra undantag vid bedömning av försörjningskrav.

En av de grupper som påverkas extra hårt är de ensamkommande. Enligt lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå (gymnasielagen) kan den som är 17–24 år gammal, studerar på gymnasial nivå och som har sökt asyl i Sverige under vissa förutsättningar få uppehållstillstånd för gymnasiestudier. Efter studierna har den sökande rätt att stanna kvar i Sverige i upp till sex månader för att söka arbete. För att få ytterligare uppehållstillstånd krävs en anställning som gäller i två år framåt. Provanställningar eller subventionerade anställningar räcker inte.

Migrationsverket har beslutat att tolka erbjudanden om korttidspermittering som en form av subvention. Eftersom subventionerade anställningar inte ger uppehållstillstånd på grund av arbete kommer de ensamkommande som har fått ett fast jobb och nu permitteras att nekas förlängt uppehållstillstånd.

Kraven i gymnasielagen är orimligt högt ställda i vanliga fall. Under rådande omständigheter, med en ekonomisk kris och stigande arbetslöshet till följd av coronapandemin, blir kraven extremt svåra att leva upp till. Frågan är om detta var lagstiftarens mening.

Vänsterpartiet vill i första hand se en permanent lösning för de ensamkommande. Vi menar att de partier som stod bakom lagen har ett ansvar för att se till att den fungerar som avsett. I detta akuta läge bör dessa partier försöka enas om en lösning på problemen. Vänsterpartiets ingång är att den tid som löper från det att den sökande avslutar sina studier bör pausas för den som avslutar sina studier under den pågående coronakrisen, för att återupptas när krisen är över. Tiden från avslutade studier till det att den sökande ska ha fått anställning bör förlängas till ett år. Även provanställningar och subventionerade anställningar bör räknas.

I hela Europa kämpar samhällen för att minska smittspridning och skydda riskgrupper. Samtidigt, på de grekiska öarna, sitter 40 000 människor i trånga läger avsedda för 6 000 människor. Medan vi håller avstånd, tvättar händerna och är hemma om vi har symtom sitter dessa människor fast i en humanitär katastrof. I lägret Moria, som är byggt för 3 000 personer, bor nu 20 000 i trånga tält och utan tillräcklig sanitet eller hälsovård. På varje vattenkran går det 1 300 personer. Riskgrupper kommer nu att flyttas från öarna, och kommissionär Ylva Johansson har uppmanat medlemsländerna att ta emot de 1 200 ensamkommande. Den svenska regeringen har hittills sagt att den inte vill hjälpa till att evakuera lägren. Vänsterpartiet är mycket kritiskt mot detta beslut och menar att Sverige självklart bör vara ett av de länder som solidariskt bidrar till att ta emot människor på flykt.

7.12 Rädda kulturlivet

Kulturlivet är hårt drabbat av coronakrisen. Det gäller såväl de stora institutionerna som den enskilda kulturarbetaren. Vänsterpartiet föreslår en rad insatser för kulturlivet. Det är alltifrån stöd för att ersätta inkomstbortfall till resurser för att hitta nya digitala lösningar för att tillgängliggöra kultur i en tid när de vanliga vägarna inte fungerar.

Vänsterpartiet vill utöka stödet till Konstnärsnämnden och Författarfonden och att krismedel ska avsättas till kulturinstitutioner, arrangörer av kulturevenemang och fria grupper inom samtliga konstområden. Vi vill se ett omställningsstöd till centrumbildningarna och att kultursamverkansmodellen stärks. Vi vill också se ökade resurser till dans- teater-, och musikallianserna, kompensation av inkomstbortfall för de statliga kulturinstitutionerna, stöd till kulturinstitutionerna för digitala lösningar samt en pott till biblioteken för fler e-lån och utkörning av böcker till riskgrupperna.

Kostnaden för de åtgärder vi föreslår uppgår till en knapp miljard kronor.

7.13 Ökat stöd till hemlösa

Människor som saknar bostad blir extra utsatta i coronakrisens spår. När man inte har något hem är det svårt att minska smittspridningen genom att hålla sig isolerad och upprätthålla sin hygien. Därför vill Vänsterpartiet tillföra extra stödpengar för arbetet med hemlösa. Fler hemlösa ska under krisen få en sängplats och även möjlighet att vara där dagtid. Vänsterpartiet föreslår att det statsbidrag till kommuner som finns i dag för arbete med hemlöshet och stödet till frivilligorganisationer som arbetar mot hemlöshet utökas med 25 miljoner kronor.

7.14 Trångboddhet

Var 20:e person i Sverige bor i extrem trångboddhet, men skillnaderna i landet är stora. I Stockholm är trångboddheten värst i Spånga-Tensta och Rinkeby-Kista där 38 procent av hushållen är trångbodda. I de allra allvarligaste fallen kan det handla om hela familjer som tvingas dela ett rum på 20 kvadrat.

Trångboddhet har många negativa konsekvenser. Under den senaste tiden har vi även fått tydliga bevis på att trångboddhet med största sannolikhet bidragit till smittspridningen av coronaviruset. Folkhälsomyndigheten menar att mycket talar för att trångboddhet är en riskfaktor. Det är också i trångbodda områden vi sett stor smittspridning av covid-19.

Trångboddhet är en tydlig klassfråga. För att verkligen komma åt problemen krävs långsiktiga satsningar. I det akuta läge som råder på grund av coronapandemin krävs dock snabbare, tillfälliga lösningar.

Vänsterpartiet vill därför att staten, under den pågående coronapandemin, ska betala för tillfälliga boenden för de som tillhör riskgrupper och är trångbodda. Enligt vårt förslag ska kommunerna se över hur behoven ser ut, för att sedan hitta alternativa boendelösningar som de kan erbjuda invånare i behov av sådana. Därefter kan kommunerna ansöka om pengar från staten. Till en början föreslås att 200 miljoner kronor avsätts.

7.15 Utbildningsatsning för att lyfta Sverige och välfärden ur krisen

Coronapandemin har på ett övertydligt sätt blottat den svenska välfärdens brister. Ett tydligt exempel på det är den fragmenterade äldreomsorgen som präglas av otrygga anställningar, låga löner, låg personaltäthet och på vissa håll en alltför låg utbildningsnivå hos personalen. Vänsterpartiet vill lyfta Sverige ur krisen genom att lyfta välfärden. Personaltätheten måste öka och fler måste få stabila anställningsvillkor och goda möjligheter till vidareutbildning. Det finns goda förutsättningar att bättre komma till rätta med den arbetskraftsbrist som var känd redan före utbrottet av corona, eftersom många nu under coronakrisen sökt sig till vård- och omsorgsyrkena.

Vänsterpartiet vill lyfta vård och omsorg genom utbildningar som kombinerar betalt arbete med utbildning. Vänsterpartiet vill bygga ut och öka takten i de tidigare kompetenslyft som finns som gjort att vårdbiträden kunnat vidareutbilda sig till undersköterskor på arbetstid. Vi vill även att de som nu blivit arbetslösa i coronakrisens spår ska kunna anställas i vården och omsorgen samtidigt som de utbildar sig till undersköterskor. De erfarenheter som finns bl.a. från Dalamodellen för lärare säger att utbildningar som kombineras med arbete är något som möjliggör studier för de som är lite äldre och har familj, som annars skulle välja bort utbildning av ekonomiska skäl.

Sedan 2017 finns Kompetenslyftet, som är en statlig satsning på att låta vårdbiträden vidareutbilda sig till undersköterskor och som är planerat att avslutas 2020. Vänsterpartiet vill nu med anledning av coronapandemin utveckla modellen genom att de som är visstidsanställda i vården och omsorgen samt andra som vill bli undersköterskor ges en heltidsanställning inom äldreomsorgen där de ges möjlighet att kombinera studier på deltid med arbete på deltid. Kostnaden för att finansiera ca 5 000 heltidsanställningar under två års tid är 4,3 miljarder kronor. Vänsterpartiet avsätter för detta ändamål 1 075 miljoner kronor 2020.

7.16 Sommarpaket för hemester

Sommaren 2020 kommer inte att bli som vanliga somrar. Fler än vanligt kommer att spendera sin semester i Sverige och i sitt närområde, i många fall med en betydligt mindre semesterkassa än i normala fall. Det finns dock mycket att upptäcka och uppleva i Sverige och i närområdet, men också mycket vi kan göra för att sommaren och semestern ska bli ännu bättre samtidigt som vi skapar fler välbehövliga anställningstillfällen samt ger stöd till förenings- och kulturlivet.

Redan nu märks ett ökat intresse för utomhusaktiviteter och många byter besök i shoppinggallerior mot besök i skog och mark. Det innebär större efterfrågan på information, tillgänglighet och underhåll av t.ex. motionsspår, stadsnära parker, vandringsleder, naturreservat och nationalparker. Även stugor, vandrarhem och fjällstugor kan behöva rustas upp och skyltning och digitalisering stärkas för att öka tillgängligheten och kapaciteten i den här delen av besöksnäringen. Här spelar friluftorganisationerna, såsom STF, Friluftsrådet och 4H-gårdarna en viktig roll för att bidra till en rikare semester på hemmaplan för fler. Vänsterpartiet tillför därför totalt 390 miljoner kronor för dessa ändamål och till friluftorganisationerna.

I vårt land finns även många kulturhistoriska besöksmål och kulturarv som utgör viktiga, oftast avgiftsfria, besöksmål i närområdet. I syfte att både bevara och tillgängliggöra dessa kulturmiljöer samt för att skapa arbetstillfällen inom olika yrkeskategorier. Vänsterpartiet har sedan tidigare drivit igenom fri entré på de statliga museerna. I sommar vill vi tillfälligt införa en pott till de museer som inte är statliga och som under sommaren erbjuder avgiftsfria besök. Det skulle förhoppningsvis leda till fler öppna museer, som i sin tur kan locka extra besökare och därmed ökade intäkter i restaurang, kaféer och museibutiker. För dessa båda ändamål avsätter vi 100 miljoner kronor totalt.

Fungerande och ändamålsenliga föreningslokaler är centrala för utvecklingen av kultur- och föreningsliv och lokaldemokrati. Många förenings- och samlingslokaler är eftersatta. På mindre orter och landsbygden är de föreningsdrivna mötesplatserna garanten för att det ska finnas ett kulturutbud och en nod för lokal utveckling. Detsamma gäller i många förorter. Folkets Hus och Parker, Våra Gårdar, bygdegårdarna och hembygdsföreningarna är de stora samlingsorganisationerna, men det finns förstås även helt fristående. Satsningen leder också till att fler arbetstillfällen skapas på mindre orter runt om i landet. Vi avsätter 50 miljoner kronor för detta.

Kultur, musik och rörelse har generellt sett positiva effekter för människors välbefinnande. Vänsterpartiet vill därför inrätta en särskild pott för sommarkulturarrangemang på gator och torg för att möjliggöra lokala kulturaktiviteter av olika slag. Det kan handla om utställningar, konserter och dylikt. Många äldre människor har även i vanliga fall svårt att ta sig till kulturevenemang på grund av ålder, avstånd eller begränsad rörlighet. I dessa tider har isoleringen av våra äldre blivit oerhört omfattande. I syfte att göra musikaliska upplevelser mer tillgängliga för äldre som exempelvis bor på äldreboenden, och på så sätt berika den isolerade tillvaron, vill Vänsterpartiet avsätta pengar som kan användas till olika aktiviteter och uppträdanden som på olika sätt kan bidra till att berika äldres liv och tillvaro. Vänsterpartiet avsätter totalt 47 miljoner kronor till dessa kulturpottar.

Alla barn och ungdomar har rätt till ett bra sommarlov. I vårt land lever många barn och ungdomar i familjer som har svårt att få pengarna att räcka till hela månaden. Klyftorna mellan de som har och de som inte har ökar för varje år. Och för alla som oroar sig för sin ekonomi är exempelvis busskort, ett besök i simhallen eller någon annan sommarlovsaktivitet ofta en utgift för mycket. Därför vill Vänsterpartiet införa ett sommarlovsstöd för att möjliggöra för kommuner och regioner runt om i landet att anordna avgifts-

fria aktiviteter för barn och unga under sommarlovet. Det kan handla om att anordna bussutflykter, mobila fritidsgårdar och bokbussar, odlingskurser, teaterskolor, sommaröppna fritidsgårdar, sportaktiviteter, pysselkvällar, parkour och konserter. Vänsterpartiet vill även införa fria bad för unga och äldre, för att alla unga och äldre oavsett storlek på plånbok ska kunna besöka en simhall för att träna, öva upp sin simkunnighet eller bara ha roligt och skapa och behålla sociala kontakter. Vi riktar även ett särskilt bidrag till ideella barnorganisationer för sommarlovsarrangemang samt återinför vår tidigare så uppskattade reform med avgiftsfri kollektivtrafik och färdtjänst för unga under sommarlovet. I hem med små inkomster kan busskortet vara en utgift för mycket. När kompisarna tar bussen för att bada ska inte den som har föräldrar med lite sämre ekonomi behöva stanna hemma. Det totala belopp som avsätts för dessa ändamål är 713 miljoner kronor.

Vänsterpartiet menar att samtliga dessa förslag ovan skulle förbättra sommaren för många som har knappa resurser till följd av coronapandemin. Vi menar också att förslagen skulle kunna hjälpa till att möta en troligen ökande efterfrågan på aktiviteter i Sverige denna sommar. Vilka aktiviteter som är möjliga att genomföra under sommaren 2020 beror givetvis på risken för smittspridning, och hur det kommer att se ut i sommar vet vi ännu inte. Det kommer också sannolikt att se olika ut i olika delar av landet. Sommarstödet bör därför ge stor flexibilitet för aktörerna att anpassa utifrån rådande rekommendationer och föreskrifter.

Vi avsätter totalt 1,3 miljarder kronor för detta paket.

7.17 Företagspaket

För att underlätta för de företag som har det svårt nu på grund av covid-19 anser Vänsterpartiet att kommunerna bör uppmanas att skjuta upp krav på inbetalningar av avgifter för sopor, vatten och avlopp under tiden som krisen pågår. Uppskovet ska vara räntefritt nu, för att senare kunna beläggas med ränta en tid efter krisens slut. Kommunerna kan i sitt arbete säkerställa en nedgång för företagets omsättning. Om kommunerna behöver ska de kunna ansöka om pengar från staten som kompensation för detta. Vänsterpartiet anser även att det är viktigt med hyresnedsättningar och förordar att kommunerna tillämpar en liknande modell som vi föreslår ovan om statlig hyresfond för hyresgäster (se avsnitt 7.6 Statlig hyresfond).

Många småföretag har nu problem att klara de fasta kostnaderna då deras omsättning fallit kraftigt. Många av dessa har också svårt att få lån genom regeringens förslag om kreditgarantier då dessa går genom bankväsendets kreditprövning, vilket i sig är rimligt under normala förhållanden. Dock kan även dessa företag vara livskraftiga även om de inte klarar bankernas prövning då de saknar relevanta tillgångar. Vi menar att företag inom särskilt drabbade branscher som t.ex. taxinäringen bör kunna ges möjligheten att få en låneansökan prövad via Almis kreditprövning via särskilda regler under krisen och därigenom ges möjligheter till lån. Lånen bör vara amorteringsfria under de första sex månaderna och helt räntefria under det första året. Om lånen behöver förlängas kan en lägre ränta komma att påföras efter ett år. Genom att de blir räntefria blir det också möjligt att klara av lånet trots de svåra tider som råder. På så sätt kan jobb, kunskap och företag räddas och skattebetalarna också få tillbaka de pengar som getts i stöd. För att möjliggöra dessa lån avsätter vi 25 miljarder kronor.

7.18 Stöd till civilsamhället

Det organiserade civilsamhället är en viktig del i samhällsbygget. Det civila samhällets organisationer bidrar i sin roll som röstbärare till att en mångfald av idéer och uppfattningar synliggörs och till att intressen och uppfattningar hos olika grupper i befolkningen företräds i offentligheten. Genom att engagera människor i allt ifrån idrott till miljöfrågor och stödverksamheter för olika grupper bidrar ideella organisationer och föreningar till samhällsnyttan. Civilsamhället har även en viktig roll i kristider då ideellt engagemang och medmänsklighet fungerat som en motvikt till polarisering och motsättningar.

Konsekvenserna av coronakrisen riskerar att bli väldigt svåra för civilsamhället. När Sveriges ekonomiska aktivitet går på sparklång dras också en stor del av grunden för civilsamhällets finansiering undan. När lägerverksamhet eller andra sociala aktiviteter tvingas ställas in dras också finansieringen för organisationernas verksamhet in. Men också de aktörer som har avtal med kommuner och regioner riskerar att tappa intäkter då den vanliga verksamheten dras ned eller ställs in till följd av fokus på covid-19-vård. Alla dessa ekonomiska effekter sammantaget riskerar att försvaga civilsamhället och den idéburna välfärden i en tid då dessa sektorer behövs som mest.

Vänsterpartiet anser därför att civilsamhällesorganisationerna bör få behålla sina bidrag och anslag trots de eventuella förseningar eller inställda projekt och årsmöten som kan uppkomma i spåren av pandemin. För att kunna hantera den akuta situation som är nu vill Vänsterpartiet även avsätta 500 miljoner kronor som ska fördelas mellan civilsamhällets organisationer. Sannolikt kommer mer åtgärder och stöd att behöva vidtas på sikt, vilket Vänsterpartiet kommer att återkomma om.

7.19 Coronakrisen och internationell solidaritet

Coronavirusets spridning över världen har fått stora konsekvenser. Effekterna slår särskilt hårt mot de redan mest utsatta och kommer att förstärka den redan ojämlika världsordningen. Enligt FN:s utvecklingsprogram UNDP förväntas inkomstförlusterna till följd av pandemin överstiga 220 miljarder dollar i utvecklingsländer, och nära hälften av alla jobb i Afrika riskerar att försvinna. Remitteringarna väntas minska med 100 miljarder dollar i år, vilket även det kommer att slå oerhört hårt.

Knappt hälften av jordens befolkning uppskattas ha något socialt skydds nät. Globalt saknar en stor del av alla arbetstagare någon form av arbetslöshetsförsäkring. Dessutom arbetar 2 miljarder människor i den informella sektorn där många står utan tillgång till sjuklön. Det är människor för vilka en ekonomisk kris får mycket kännbara följder. Efter som kvinnor världen över är hårdare drabbade av fattigdom än män riskerar pandemin även att öka ojämlikheten även mellan män och kvinnor. Kvinnor får dessutom betala ett högt pris när t.ex. mäns våld mot kvinnor ökar och SRHR får stå tillbaka i spåren av pandemin.

Särskilt allvarig är situationen för de miljontals människor som befinner sig på flykt eller i flyktingläger runt om i världen. I fattiga eller krigsdrabbade länder där bristen på såväl rent vatten som mediciner är alarmerande och där trångboddheten är stor riskerar konsekvenserna av coronapandemin att bli förödande. Världshälsoorganisationens (WHO) uppmaningar om social distansering och om att tvätta händerna ofta för att undvika smitta blir meningslösa när man tvingas leva på en mycket liten yta och när basala förutsättningar för hygien och sanitet brister.

Världsbanken befarar att fattigdomsbekämpningen i och med coronavirusets spridning inte kommer att kunna ske i tillräckligt snabb takt för att det globala målet om att utrota den extrema fattigdomen till 2030 ska kunna uppnås. Decennier av fattigdomsbekämpning riskerar nu att gå förlorade. Behoven av samarbete mellan världens länder för att hantera coronapandemin och de ekonomiska effekterna av den är mycket påtagliga. Det inkluderar inte minst skuldavskrivningar för de fattigaste länderna och ett tydligt stöd för internationella institutioner som WHO. Vänsterpartiet föreslår ett additionellt coronabistånd om 500 miljoner kronor som syftar till åtgärder för att minska smittspridningen och för att möta akuta sjukvårdsbehov. Pengarna kan t.ex. användas till inköp av skyddsutrustning eller medicinsk utrustning eller till att anställa personal, men också till t.ex. omställning i syfte att få igång nya näringar för att möta arbetslösheten eller till SRHR som riskerar att få stå tillbaka i skuggan av coronapandemin. Sannolikt kommer det framöver att behöva tillskjutas ytterligare biståndsmedel för att förhindra svält och andra negativa effekter som följer i krisens spår. Vänsterpartiet avser att återkomma om det längre fram.

Den pågående coronapandemin kräver exceptionella åtgärder. Samtidigt har det blivit tydligt hur auktoritära ledare använder restriktioner mot sprittspridning i syfte att inskränka de mänskliga rättigheterna. Det gäller exempelvis yttrandefriheten, rättsäkra rättegångar och aborträtten. Hur olika länder agerar under den pågående krisen kommer att påverka miljontals människors demokratiska fri- och rättigheter under lång tid. Därför är det extra viktigt att stå upp för demokratiska principer och värderingar och att värna rättsstaten.

7.20 Förstärkningar av sjöfart och järnväg

Vänsterpartiet vill att en så stor del av godstrafiken som möjligt ska gå via järnväg och sjöfart för att värna klimatet. Det är därför viktigt att skydda även järnvägen och sjöfarten under coronakrisen så att de klarar av de ökade krav som kommer när krisen är över, och samtidigt kan växla upp kapaciteten för en klimativänlig omställning. Svenskflaggade fartyg har högt renommé när det gäller arbetsvillkor och miljöarbete, och vi vill behålla och flagga in så många fartyg som möjligt under svensk flagg. För att Sverige ska uppnå fossilfri transportsektor krävs en utökad tåg- och kollektivtrafik och en fungerande, och tillgänglig tåg- och kollektivtrafik är nödvändig för ett fungerande samhälle. Vänsterpartiet vill därför genomföra flera satsningar på järnvägen och sjöfarten.

7.20.1 Tidigarelägg järnvägsunderhåll

En av de trånga sektorerna för att utföra bra järnvägsunderhåll är tillgång till anläggningar, främst spår. Eftersom de normalt sett är näst intill konstant trafikerade är det svårt att få tillgång till dem för underhållsinsatser. På grund av coronakrisen ställs allt fler tåg in och kommer sannolikt att fortsätta att göra det en tid framåt. Därmed öppnas en möjlighet att genomföra välbehövligt underhåll, som både Trafikverket och underhållsbolagen vill utnyttja.

Rälsbyten, sliperbyten, rälsslipning, växelreparation, vegetationsröjning, dränering, säkerhetshöjande åtgärder (t.ex. siktröjning vid vägar) och byte av kontaktledningar är några exempel på arbeten som snabbt skulle kunna utföras och som också skulle få en direkt positiv effekt för järnvägssystemet. Några objekt som särskilt nämnts är

Kimstad–Finspång och Mäljarbanan. Det finns gott om personal som tidigare har friställts och som snabbt skulle kunna återrekryteras.

Det finns både vilja och beredskap hos aktörerna, men det saknas i dagsläget pengar. Relativt stora underhållsanslag finns aviserade i statsbudgeten, men investeringarna växlas inte upp på riktigt förrän 2022. Vänsterpartiet föreslår därför att underhållsramen ökas med 1,5 miljarder kronor för innevarande år.

7.20.2 Slopad banavgift för tåg företagen under 2020

Redan före coronakrisen var konkurrensläget tufft för järnvägsoperatörerna gentemot vägtransporterna. I synnerhet påverkas godstransporterna på järnvägen, men även persontrafiken. Vänsterpartiet föreslår därför att tågoperatörerna inte ska behöva betala några banavgifter till staten under 2020. Därmed slipper branschen en utgift på 2 020 miljoner kronor under året. Då intäkterna från banavgifterna går till järnvägsunderhåll ökas anslaget för detta ändamål med motsvarande kostnad.

7.20.3 Tillfälligt slopade farledsavgifter

Coronakrisen har slagit hårt mot sjöfarten, inte minst mot passagerarsjöfarten där vissa linjer också är väsentliga för godstransporterna. Många rederier har fått lägga upp fartyg, och en del kör fortfarande men med mycket mindre volymer, vilket gör att marginalerna och omsättningen blir mycket lägre än annars.

Vänsterpartiet föreslår därför att farledsavgifter tillfälligt tas bort under tre månader, vilket motsvarar 325 miljoner kronor som vi tillför Sjöfartsverket. Vi avsätter ytterligare 325 miljoner kronor för att kunna möjliggöra en halvering av avgiften under den återstående delen av året. Den halverade avgiften kombineras med tydligare miljödifferentering.

7.20.4 Fullt sjöfartsstöd

En stor del i inflaggningen till Sverige har berott på möjligheten till sjöfartsstöd, och det är så svenska rederier har haft ekonomisk möjlighet att ha svensk flagg. När rederier nu tvingas lägga upp sina fartyg innebär det att de förlorar rätten till sjöfartsstöd för de fartyg som läggs upp. Detta blir ytterligare en stor ekonomisk belastning och kan innebära utflaggning av fartyg.

Vi vill ha en tillfällig regeländring som innebär att sjöfartsstödet fortsätter att utbetalas till rederier som tvingats lägga upp sina fartyg på grund av kraftigt minskad omsättning. Enligt dagens regler förlorar dessa rederier rätten till sjöfartsstöd, vilket kan leda till ökade ekonomiska svårigheter och ökad utflaggning. Vänsterpartiet anser att regeringen bör tillse att en tillfällig regeländring möjliggör sjöfartsstöd även när fartyg läggs upp.

7.20.5 Flexibel investeringspott för hållbara godstransportlösningar

Coronakrisen visar att behov inom en kort tidsperiod kan uppkomma för tillgång till hållbara godstransporter för näringslivet. För att möjliggöra sådana investeringar som inte tillgodoses eller uppmärksammas i gällande nationella plan 2018–2029 föreslår Vänsterpartiet en flexibel investeringspott om 100 miljoner kronor, utöver nuvarande näringslivpott, för stöd till kombiterminaler/omlastningscentraler, triangelspårsutbyggnader (rondell för tåg) eller andra investeringar som underlättar ökad överflyttning av

godstrafik till sjöfart och järnväg samt investeringar som bidrar till mer hållbar inhemsk åkerinäring.

7.20.6 Statlig finansiering av ERTMS-ombordutrustning

Tågoperatörerna beräknas ha en uppskattad samlad kostnad på minst 3 miljarder kronor för att anpassa tekniken i loken för det nya signalsystemet. Detta är en kostnad som branschen själv förväntas bära i Sverige till skillnad mot ett antal andra länder där staten tar ett betydande ansvar för finansieringen. Kostnaden för varje enskilt lok är minst 3 miljoner kronor, och ungefär 1 000 lok behöver denna åtgärd. Nuvarande plan är att en stor andel av lokflottan ska vara anpassad till ERTMS-systemet till oktober 2023. Vänsterpartiet anser att staten bör finansiera kostnaden för ombordutrustning för ERTMS med 100 procent om det genomförs under 2020. För detta ändamål avsätter Vänsterpartiet därför 500 miljoner kronor.

7.20.7 Utbildningssatsning järnväg och sjöfart

Det finns ett stort behov av att rusta och bygga ut järnvägen. Samtidigt råder det brist på personal som kan göra detta. En utredning från 2018 från fackförbundet Seko bedömde att åtminstone 1 700 nyckelpersoner kommer att saknas inom några år inom järnvägssektorn, dvs. bantekniker, spårsvetsare samt el-, signal- och teletekniker. För att ställa om samhället och satsa på järnvägen föreslås en satsning på att möjliggöra för de som studerar till viktiga yrken inom järnvägen att kombinera studier och arbete. För att möjliggöra detta föreslås Trafikverket få ett utökat anslag med 110 miljoner kronor för att kunna anställa upp till 200 studerande på deltid i två år.

Sjöfarten har något annorlunda behov. Där handlar det framför allt om att möjliggöra för redan yrkesverksamma som nu blivit arbetslösa att få fortbildning för att kunna fortsätta inom sjöfarten men inom andra verksamheter. För detta föreslås Trafikverket få ett tillskott på 10 miljoner kronor för att kunna utöka utbudet av relevanta kurser. Arbetsförmedlingen Sjöfart föreslås få ansvar för att ge stöd till de som har behov av fortbildning.

7.21 Ekonomiska stimulanser med anledning av coronapandemin

I spåren av coronakrisen kommer det att behövas investeringar och ekonomiska stimulanser på kort och lång sikt. I detta avsnitt har Vänsterpartiet samlat några av de stimulanser och investeringar som vi anser kan och behöver genomföras omgående – förslag som leder till fler jobb och bidrar till ett mer hållbart samhälle. Även i tidigare avsnitt (se 7.20 ovan) finns exempel på sådana stimulanser.

7.21.1 Genomför försök med regionala center för beredskapslivsmedel

I Naturvårdsverkets Fördjupad utvärdering av miljömålen 2019 presenterade ett flertal myndigheter genom samverkan ett antal förslag till regeringen för att stärka möjligheterna att nå våra miljömål. Myndigheterna, däribland Naturvårdsverket, Skolverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Försvarmakten, föreslår att en pilotstudie genomförs där naturbruksgymnasier testar att producera beredskapslivsmedel löpande på ett hållbart sätt baserat på de lokala kretsloppen. Förslaget motiveras av att en fossil- och giftfri livsmedelsproduktion baserad på inhemsk tillverkning av insatsmedel dramatiskt skulle minska importberoendet och därmed öka motståndskraften

mot störningar. De tekniska lösningarna för att ställa om till ett fossilfritt lantbruk finns i dag, men det produceras inte tillräckliga mängder av vare sig alternativa drivmedel eller gödsel för att genomföra en omställning. Genom förslaget bedömer Naturvårdsverket att positiva effekter för miljön kan uppnås genom att det, förutom att lokal fossil- och giftfri produktion stimuleras, även kan stimulera genetisk mångfald samt användande av alternativa brukningsmetoder.

Vänsterpartiet föreslår att 25 miljoner kronor tillförs Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) för att i samarbete med berörda myndigheter inleda en pilotstudie för regionala center för beredskapslivsmedel.

7.21.2 Öka investeringarna i nattågsfordon

Trafikverket upplyser regeringen i sitt budgetunderlag för perioden 2021–2023 att man successivt behöver öka låneramen kopplat till investeringsbehov av nattågsfordon. De vagnar som finns i dag är ålderstigna och slitna. Trafikverket har i dag upphandlad nattågstrafik för två trafikavtal med fordonsbehov av 100 vagnar och 16 lok. Den totala kostnaden för att ersätta egna och operatörens fordon bedöms vara 3,7 miljarder kronor. Eventuellt kan ytterligare avtal för nattågstrafik till Europa tillkomma enligt Trafikverket. Myndighetens preliminära bedömning av fördelningen för investeringskostnaden är: 10 procent 2021, 20 procent 2023, 30 procent 2024 samt 40 procent 2025. Trafikverket har just nu ett pågående regeringsuppdrag att se över förutsättningarna att upphandla nattågstrafik till Europa. I sin delredovisning av uppdraget i januari i år föreslog Trafikverket att Malmö–Köln skulle bli första sträckan, men ett problem är bristen på nattågsfordon samt att svenska nattåg inte kan köras i Europa. De befintliga fordonen är byggda med nordisk profil som är bredare än den europeiska profilen och kan därför inte köras söderut i Europa. Vagnar med europeisk profil kan däremot köras från Narvik ned till södra Europa utan att begränsas av profilen.

Vänsterpartiet föreslår att 370 miljoner kronor satsas innevarande år för ökade investeringar i vagnar och lok för förbättrade nattåg. Vi stöder därmed Trafikverkets budgetförslag men tidigare lägger den sammanlagda satsningen på 3,7 miljarder kronor med ett år.

7.21.3 Stöd för bredband till landsbygden och bredbandsutbyggnad

Vänsterpartiet anser att det är mycket angeläget att den digitala klyftan minskas och att även landsbygden ges digitala förutsättningar för framtida välfärd och stärkt beredskap inte minst i kristider. Vart femte hushåll har i dag bristande bredband. En ökad digitalisering minskar även de fysiska transportbehoven och därmed klimatpåverkan och stärker förutsättningarna för småföretagare utanför våra tätorter. Betydelsen av att ha tillgång till bredband för att kunna arbeta och kommunicera och umgås med vänner och familj har blivit extra tydlig under coronapandemin.

Vänsterpartiet föreslår att 300 miljoner kronor tillförs i stöd till bredbands-satsningar på landsbygden. Skälet är att Jordbruksverket den 17 april 2020 meddelade att man tvingats omfördela medlen i landsbygdsprogrammet. Då efterfrågan på miljöersättning för betesmarker och slätterängar och ersättning för ekologisk produktion varit så stor inom programmet har myndigheten tvingats dra in stödpengar till bredband. Vi anser att det är oacceptabelt att landsbygdens förutsättningar (som redan före coronakrisen var bristfälliga när det gäller nivån på bredbandsstödet) för framtida välfärd och stärkt beredskap åsidosätts i kristider.

Vänsterpartiet vill även öka stödet för bredbandsutbyggnad genom att tillföra ytterligare 150 miljoner kronor innevarande år till Post- och telestyrelsen (PTS). PTS har 150 miljoner kronor i år för att inrätta ett nytt statligt bredbandsstöd. Syftet med bredbandsstödet är att verka för snabbt bredband i hela Sverige, särskilt i mer glest befolkade områden. Det ingår i uppdraget att främja att bredbandsstödet får spridning till alla landsdelar. PTS ska hantera bredbandsstödet så att det ger så god tillgång till snabbt bredband som möjligt, samtidigt som stödet ska ges med geografisk spridning och till glest befolkade områden. Genom att tillföra ytterligare 150 miljoner kronor är det möjligt att öka takten för att uppnå målet med stödet.

Vänsterpartiet föreslår därmed satsning för utökad bredbandsutbyggnad med sammanlagt 450 miljoner kronor under 2020.

7.21.4 Tidigarelägga investeringar i Inlandsbanan

Vänsterpartiet vill tidigarelägga investeringar i Inlandsbanan. Satsningen möjliggör att i stor skala påbörja säkerhetshöjande åtgärder såsom siktröjning och gallring längs järnvägsfastigheten, trumbyten samt nybyggnation av ekodukter och renstängsel. Även markentreprenad samt arbeten med kanalisation av ny optofiber på hela sträckan Mora till Gällivare kan påbörjas. Dessa åtgärder skulle förutom att skapa uppemot 300 arbetstillfällen även påskynda färdigställande av en prioriterad godskorridor med mycket låga klimatutsläpp. Vänsterpartiet föreslår därför att Inlandsbanan AB tillförs 400 miljoner kronor för upprustning innevarande år.

7.21.5 Stimulans för fler hyresrätter nu

I dag råder bostadsbrist i en majoritet av landets kommuner. För att motverka ett kraftigt fall i bostadsbyggandet i en tid då byggtakten i stället behöver öka bör staten investera mer i bostadsbyggande. Vänsterpartiet föreslår därför att investeringsstödet för byggande av hyresrätter utökas med 1 miljard kronor redan i år för att ge en extra stimulans för att redan tänkta byggen kommer igång tidigare, men även för att få igång ett ökat byggande av bostäder.

7.21.6 Digitalisering i större skala hos kulturarvsinstitutioner

Tidigare större digitaliseringssatsningar har haft prägeln av arbetsmarknadsinsatser eftersom en del av arbetet inte kräver akademisk examen. I tider av stor arbetslöshet är det här en satsning som betyder mycket både för museisektorn och för tillgängliggörandet av landets samlingar för alla invånare. Enligt Sveriges museer behöver de 369 årsverken för att komma i fatt med det som är eftersatt. Filminstitutet har också stora arkiv som behöver digitaliseras snarast, medan teknisk utrustning för äldre format fortfarande går att få tag på. Vänsterpartiet föreslår att 200 miljoner kronor avsätts i projektstöd för ändamålet under en treårsperiod. För 2020 avsätts således 34 miljoner kronor.

7.21.7 Verkställ planer för ett fossilfritt Sverige

Coronakrisen kräver ekonomiska stimulansåtgärder som främjar sysselsättningen. Det ger oss goda förutsättningar att främja hållbara investeringar för att även möta klimatkrisen. Internationella energimyndigheten (IEA) har nyligen konstaterat att storskaliga investeringar för att främja utveckling, spridning och integrering av klimatvänlig teknik bör vara en central del av regeringarnas planer, då det kommer att både stimulera ekonomin och

skynda på omställningen till förnybara energikällor. Vänsterpartiet delar den uppfattningen. Vår uppfattning är att näringen själv bör bära en väsentlig del av omställningskostnaderna men att det inte minst i skuggan av coronakrisen krävs skyndsamma statliga åtgärder för att medverka till en omställning med minskade utsläpp och gröna jobb.

Inom ramen för Fossilfritt Sverige har ett antal branscher tagit fram egna färdplaner för hur respektive bransch ska bli fossilfri med stärkt konkurrenskraft som följd. Färdplanerna innehåller konkreta förslag på åtgärder för både aktörerna och politiken. Hittills har 13 färdplaner överlämnats till regeringen, och ytterligare 8 är färdigställda för att överlämnas till regeringen. Färdplaner har bl.a. tagits fram för bygg- och anläggningssektorn, sjöfartsnäringen och återvinningsindustrin. Till förslagen som Vänsterpartiet anser vara lämpliga hör

- stöd för ökad elektrifiering inom vägtrafiken
- generella ekonomiska incitament som gör återvunnet material mer konkurrenskraftigt på marknaden
- snabb tillväxt av laddpunkter för personbilar samt ökad inhemsk produktion av biodrivmedel
- ytterligare incitament för fordonsägare att nyttja biodrivmedel
- fler och snabbare investeringar i klimatsmarta transporter som järnväg.

Vänsterpartiet vill att 1 miljard kronor anslås för 2020 i syfte att skyndsamt verkställa lämpliga åtgärder i de branschvisa färdplaner som presenterats av Fossilfritt Sverige.

7.22 Slopas karensavdrag

Efter påtryckningar från bl.a. Vänsterpartiet meddelade regeringen den 13 mars 2020 att den tillfälligt ville slopa karensavdraget. Förslaget som lades fram i proposition 2019/20:132 Extra ändringsbudget för 2020 – Åtgärder med anledning av coronaviruset innebär att regeringen bemyndigas att under den pågående pandemin lämna föreskrifter om karens för att kompensera inkomstbortfallet som följer av karensavdraget. Förslaget röstades igenom av riksdagen den 2 april 2020 och det nya regelverket gäller från den 11 mars till 31 maj.

Regeringens förslag motiverades med att man vill att människor ska stanna hemma från arbetet när de är sjuka och därmed minska smittspridning under den pågående coronapandemin. Regeringen har framställt reformen som ett slopat karensavdrag. Det är så det beskrivs på regeringens webbplats, och det är så regeringens företrädare talat om det i medier. Det var också utifrån den beskrivningen som Vänsterpartiet röstade för förslaget. I själva verket innebär regeringens föreskrifter en möjlighet för den enskilde att retroaktivt ansöka om ersättning för karens. Ersättningen uppgår till 700 kronor för löntagare, vilket är väldigt lågt för många löntagare. För att motivera människor att stanna hemma från arbetet när de är sjuka, och på så vis minska smittspridningen, måste den ekonomiska kompensationen vara högre. Att ekonomiskt försvåra för dem som tar sitt ansvar för att stoppa spridningen av pandemin är en märklig åtgärd i dessa tider.

Regeringen motiverar den låga schablonen med att man inte vill öka arbetsbördan hos Försäkringskassan som är hårt belastad i dessa tider. Vänsterpartiet förstår denna invändning men menar samtidigt att det är viktigt att den enskilde snabbt får sin ersättning och inte behöver ta den ekonomiska risken medan ansökan till Försäkringskassan handläggs. Vi menar att problemet går att lösa på två olika sätt. I första hand anser vi att arbetsgivaren bör betala ut full sjuklön, alltså 80 procent av lönen, utan att göra karens-

avdrag. Hela arbetsgivarens sjuklöneansvar ersätts av Försäkringskassan retroaktivt via skattekontot, enligt tidigare beslut. I andra hand menar vi att schablonen bör höjas så att den i alla fall motsvarar karensavdraget upp till medianlönen.

Vänsterpartiet har länge krävt att karensavdraget slopas. Vi menar att människor som är sjuka inte ska tvingas gå till arbetet för att få ihop sin ekonomi. Sverige är i dag det enda landet i Norden som har karensavdrag. Vi anser därför att karensavdraget bör slopas permanent. Coronapandemin kommer med all säkerhet att innebära att många av oss ska stanna hemma från arbetet vid minsta symtom en tid framöver. Perioden för regeringens bemyndigande bör därför förlängas. Ändringen av karensavdraget i enlighet med vårt förslag beräknas kosta staten omkring 1,8 miljarder kronor för 2020, utöver de resurser som redan tillskjutits genom proposition 2019/20:132 Extra ändringsbudget för 2020 – Åtgärder med anledning av coronaviruset.

7.23 Krissjukpenning för timanställda

För att minska risken för spridning av coronaviruset uppmanas alla att stanna hemma vid minsta sjukdomssymtom. Därmed är det extra viktigt att det finns ett ekonomiskt skydd för de som av denna anledning inte kan arbeta. Detta gäller särskilt i äldreomsorgen där smittspridning får förödande konsekvenser. Var fjärde person som jobbar inom den kommunala äldreomsorgen är tillfälligt anställd, och var femte är visstidsanställd med timlön. Många saknar därmed ekonomiskt skydd vid sjukfrånvaro. Värst är det i Stockholmsregionen, där smittspridningen på äldreboendena också varit mest omfattande. I den privata äldreomsorgen är andelen visstidsanställda ännu högre.

Som visstidsanställd med timlön har man begränsad rätt till både sjuklön och sjukpenning. Vänsterpartiet vill att heltid ska vara norm och att anställningsformen allmän visstidsanställning ska avskaffas. Det skulle lösa en stor del av de problem som tydliggjorts inom äldreomsorgen den senaste tiden. För att snabbt kunna åtgärda de akuta problem som råder just nu behövs dock en snabbare lösning på frågan. Vänsterpartiet anser att det viktigaste är att problemet åtgärdas. Den exakta formen för lösningen är vi beredda att diskutera. Här presenterar vi dock ett tänkbart förslag till lösning.

Vänsterpartiet föreslår att en tillfällig sjukpenning införs under en avgränsad period, medan coronapandemin pågår. Den tillfälliga sjukpenningen administreras av Försäkringskassan och vänder sig till timanställda som inte har rätt till sjuklön. För att kvalificera sig för den tillfälliga sjukpenningen ska man uppfylla samma arbetskrav som tillfälligt gäller för a-kassan. Ersättningsnivån är samma som för vanlig sjukpenning. En grundnivå behöver införas för den som har väldigt låg eller ingen SGI. I vårt förslag uppgår grundnivån till 600 kronor per dag. Antalet dagar man får ersättning för baseras på hur många dagar man arbetat under valfri månad under en föregående sexmånadersperiod. Utifrån den modell som beskrivs ovan skulle kostnaden för detta bli omkring 430 miljoner kronor.

7.24 Arbetsförmedlingen

Coronapandemin har slagit hårt mot svensk arbetsmarknad. Drygt 60 000 personer har blivit varslade om uppsägning sedan den 1 mars. Arbetslösheten ökar i snabb takt och uppgår nu till 8 procent. Vecka 16 (den 13–19 april) var drygt 400 000 personer inskrivna som arbetslösa på Arbetsförmedlingen. Sedan den 1 mars har 95 445 personer skrivit

in sig som arbetslösa. Trycket på myndigheten är således mycket högt. Samtidigt är Arbetsförmedlingen under stark press då anslagen chocksänktes förra året. Mer än var tredje medarbetare har lämnat myndigheten och hälften av lokalkontoren är nedlagda. Om Arbetsförmedlingen ska kunna hantera den snabbt stigande arbetslösheten och erbjuda de arbetslösa stöd och utbildning, krävs mer resurser. Vänsterpartiet föreslår att Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag ökar med en halv miljard kronor och att 1,5 miljarder kronor tillförs anslaget för arbetsmarknadspolitiska program och insatser. Totalt tillförs 2 miljarder kronor innevarande år.

7.25 Ge personalen chans att rädda nedläggningshotade företag

Många företag i olika storlekar hotas av den kris som uppkommit i samband med spridningen av coronaviruset. Många företag kommer att läggas ned och verksamheter kommer att försvinna. När detta händer borde möjligheterna för personalen att ta över företaget innan det läggs ned utökas. Det skulle göra att antalet personalägda företag skulle ha möjlighet att öka under perioden och det ger en chans för folk som i dag är varslade att kunna fortsätta jobba. Genom att man ger det statliga företaget Almi pengar att utfärda lån till sådana processer efter genomgång av affärsplanen för det kooperativa företaget skulle därför fler anställda själva kunna rädda sina jobb.

Vänsterpartiet föreslår därför att Almi ska ges ett tillskott om 100 miljoner kronor för att lösa underskott och lån vid övertagande av företag och omstrukturering till personalägt. Stödet ska vara tvådelat, ett rent stöd för att omstrukturera och göra ordentliga affärsplaner för att säkerställa att övertagandet är hållbart och en andra del som är ett lån utifall att kapitalinsats behövs vid övertagandet, t.ex. om företaget ska tas över av en stiftelse, vilket är vanligt i de här fallen.

I förslaget ingår också att Almi får resurser för en utbildningsinsats riktad mot dessa grupper. Syftet med utbildningsinsatsen är att ge den personal som vill ta över företaget de arbetar på reella förutsättningar att kunna och lyckas med att driva företag.

7.26 Stöd för lanthandeln/gränshandeln

Lanthandeln är en bärande del av många mindre orters överlevnad. De som bor på landet ska inte behöva åka flera mil för att få tag i livsmedel och annan service. Lanthandeln har en nyckelfunktion för bygdernas attraktivitet och utveckling. Förutom att tillgängliga livsmedel är ofta lanthandeln en servicehubb som tillhandahåller andra varor och tjänster såsom apotek, postuthämtning och systembolag.

Stora delar av handeln i glesbygd och på landsbygd stöder sig på den gränshandel som sker från bl.a. Norge och Finland där besökare från dessa länder står för upp till 90 procent av kundunderlaget på vissa orter. En stor del av den försäljningen sker för många under påskveckorna. Dessa inkomster gör att man kan erbjuda både arbetstillfällena och service till de här orternas befolkning och har därför i många fall en avgörande betydelse för bygden.

Dessa handlare har drabbats hårt av coronakrisen och dess konsekvenser. Många småbutiker i glesbygd tappar kunder när samhället och gränser stängs, samtidigt som man har mindre marginaler, vilket gör att en månad utan kunder riskerar hela butikens existens. I vissa fall har hela den inkomstökning som påskhelgen brukar ge gått för-

lorad. Man behöver därför på många håll ha akut hjälp tills den vanliga handeln åter kan upptas efter krisen.

Vänsterpartiet vill stärka den lokala kommersiella servicen på landsbygden och föreslår därför en höjning av det särskilda driftsstödet i utsatta och sårbara områden. Vänsterpartiet vill utöka stödet med 30 miljoner kronor för att möta de underskott och bortfall av kunder som många butiker nu har. Utöver det bör stödet delas ut oftare för att snabbt kunna möta det akuta läge vi nu ser. Stödet bör delas ut upp till tre gånger per år under 2020 för att snabbt kunna komma de aktuella butikerna till handa. Utöver det vill vi även tillfälligt göra justeringar av kraven för att kunna ta del av detta stöd genom att höja nettoomsättningsgränsen från 11 miljoner kronor till 20 miljoner kronor samt minska kravet på 1 000 olika varor till 500 olika varor.

Lanhandlarna fungerar i många fall som servicepunkter och har förutom handel även ofta apotekstjänster, posttjänster och andra tjänster knutna till sig. Att stärka möjligheten för dem att dela ut varor via hemkörning spelar stor roll både för att butikerna ska kunna nå ut med sina tjänster och framför allt för dem som inte kan besöka handeln för att de exempelvis tillhör en riskgrupp. Som ett komplement till det redan befintliga hemsändningsbidraget tillför Vänsterpartiet 20 miljoner kronor till ett hemkörningsstöd. Stödet beräknas räcka de närmaste månaderna, och om ytterligare behov uppkommer eller ytterligare medel behövs är vi beredda att se över det då. Redan i dag finns ett hemkörningsbidrag, men Vänsterpartiet anser att det finns behov av ett kompletterande stöd för att möjliggöra hemkörning till en bredare grupp personer och där det är mer flexibelt och enkelt för butikerna att få stöd för utkörning.

7.27 Mer tillgängliga stödlinjer för de som behöver någon att prata med

Många mår dåligt av den rådande situationen. Det kan handla om att man själv eller någon man älskar blir sjuk. Det kan handla om att livet vänds upp och ned när man förlorar jobbet. Många är oroliga för situationen i Sverige och i världen. Behovet av att prata med någon i krisen är stort. Samtidigt innebär krisen att vi just nu tvingas leva isolerade från varandra. Många är ensamma nu; särskilt gäller det äldre och personer i riskgrupper som ska undvika sociala kontakter.

Vården har ett ansvar när det gäller psykisk ohälsa. Behovet av att ha någon att prata med är dock mycket större än så. Det finns i dag ett antal stödlinjer dit man kan ringa för att få prata med någon. De drivs i allmänhet ideellt och har begränsade resurser. Vänsterpartiet vill därför tillföra 10 miljoner kronor till de organisationer som i dag driver sådana stödlinjer. Fler som behöver någon att prata med ska få det.

8 Investeringsplan för framtiden

Coronakrisen visar hur skört vårt samhälle är. År av skattesänkningar har dränerat välfärden på resurser. Besparingar och privatiseringar har lett till en underdimensionerad sjukvård och äldreomsorg, med små marginaler och brist på såväl personal som utrustning. Mycket av det offentliga är så hårt nedbantat att även små störningar leder till stora problem. Centrala samhällsuppgifter har splittrats upp och överlåtits på olika privata företag utan blick för det gemensamma bästa.

Coronakrisen visar också att när vi gör saker tillsammans står vi starkare än när vi gör saker var och en för sig. Gemensamma problem kräver gemensamma lösningar. Därför vänder sig människor till det offentliga och till myndigheterna när det verkligen gäller, medan idén om att marknaden löser alla problem i dag är hopplöst passé. Under lång tid har politiken förhållit sig passiv till samhällets långsiktiga utveckling; den tiden måste nu vara över.

För att möta krisen bör Sverige starta ett omfattande statligt investeringsprogram. Det skulle fylla flera funktioner på samma gång, alla direkt nödvändiga. Genom att staten över lång tid satsar stora summor på investeringar skapas en mängd arbetstillfällen. Det sker såväl direkt i arbetet med investeringarna som indirekt genom att dessa jobb i sin tur får fart på ekonomin. Genom dessa investeringar ser vi också till att komma ifatt de stora samhällsbehov som länge har präglats mycket av det gemensamma. Det handlar om alltifrån att se till att tågen går som de ska till att barnen på förskolan får tillbringa sina dagar i vackra och funktionella lokaler. Vi skapar ett robustare samhälle som står starkt också när det blåser. En investeringsplan på 2020-talet måste även ta sig an större uppgifter än så. Det ligger på vår generation att ställa om hela samhället för att klara klimatet. Det är mycket konkret – Sverige behöver byggas om. Vi måste göra det för att nå nollutsläpp och göra det möjligt att leva bra och rika liv på ett hållbart sätt.

Vänsterpartiet vill att Sverige gör massiva investeringar de kommande åren för att skapa jobb, möta nödvändiga behov och ställa om för klimatet. Över tid handlar det om många hundratals miljarder kronor som behöver satsas på statlig nivå. Det bör ske i form av en tydlig investeringsplan där prioriteringar, kostnader och tidsperspektiv finns redovisade. En sådan plan är viktig inte minst ur ett demokratiperspektiv. Hur vill vi att samhället utvecklas? Vilka områden ska prioriteras och vad ska få stå tillbaka? Det är beslut som bör formars öppet och demokratiskt av medborgarna, inte överlätas åt marknadskrafternas jakt på vinst. Här pekar vi ut några områden som bör ingå i en sådan investeringsplan.

8.1 Energiomställning m.m.

Vänsterpartiets huvudmål med energipolitiken är stora reformer som syftar till att ständigt bygga ut den förnybara energin och som är steg på väg i omställningen från fossila bränslen till förnybara. Inom energiområdet finns utrymme för satsningar som inte bara är viktiga för klimatomställningen utan även för att få fart på ekonomin.

Det finns i dag en underproduktion i södra Sverige och en överföringsproblematik från norra Sverige som sätter stopp för omläggning av energisystem. En viktig del i att hantera detta är att använda de resurser som finns vid och runt Gotland. I dag är det inte möjligt att bygga ut vindkraften där, då kablarna som ligger till stamnätet inte klarar en större produktion. En sådan uppbyggnad skulle också hjälpa en av våra största utsläppare, Cementa, att påskynda sin omställning. Redan 2009 beslutades det om att en tredje kabel skulle byggas, vilket senare stoppades av Svenska kraftnät då man ansåg att det blev för dyrt. Vi kräver att Gotlandskabeln byggs omgående. Vi vill även se en utbyggnad av elnätet.

Vattenfall som ett av de absolut största energibolagen och dessutom statligt ägt bör gå i bräschen för omställningen till förnybart. Med sin unika position måste de göra mer än vad som sker i dag. Vi vill se ett utökat uppdrag för Vattenfall att öka sina investeringar i vindkraft.

Vänsterpartiet vill fasa ut fossilberoendet bl.a. genom en omfattande elektrifiering av transportsektorn och industrin och genom att styra om så att en större andel av gods-transporterna sker via järnväg. De största utmaningarna i att minska utsläppen i Sverige återfinns inom bl.a. basindustrin, och en ökad styrning måste gå hand i hand med starkt konkurrenskraft. Det behövs vidare ekonomiska incitament för framför allt industrin och bostadssektorn att investera i energieffektivisering. Satsningar på energieffektivisering och förnybar energi innebär förutom de miljömässiga vinsterna en stor möjlighet att skapa många arbetstillfällen.

För att underlätta omställningen vill Vänsterpartiet att Sverige före 2022 ska ha inrättat en grön statlig investeringsbank med minst 100 miljarder kronor i kapital. Ur den ska stora och små företag kunna låna pengar för gröna investeringar till låg ränta.

8.2 Bostäder och byggande

Rådande bostadspolitik måste ersättas av en politik som kan möta de olika utmaningar vi står inför i form av bostadsbrist, bostadssegregation och klimatomställning – en bostadspolitik som tar ansvar för att bygga bort bostadsbristen, bryta bostadssegregationen och minska bostadssektorns klimatpåverkan. Det kräver en bostadspolitik med högre ambitioner där staten och kommunerna tar ett större ansvar jämfört med i dag.

Det råder bostadsbrist i en majoritet av landets kommuner. Enligt Boverket behöver det byggas omkring 67 000 bostäder per år de närmaste åren. Samtidigt sjunker nu bostadsbyggandet. Bristen på bostäder begränsar människors frihet och i förlängningen samhällets utveckling. Det saknas framför allt hyresrätter med rimliga hyror, något marknaden inte klarar av att bygga på egen hand. Bostadsbristen ska byggas bort med en politik för ökat bostadsbyggande, med fokus på miljövänliga hyresrätter med rimliga hyror. För det krävs att staten tar ett större ansvar för finansieringen och att kommunerna lever upp till sitt bostadsförsörjningsansvar. Vänsterpartiet vill åstadkomma detta genom att bl.a. införa statliga topplån, höja investeringsstödet för att stimulera byggandet av hyresbostäder samt stärka stödet till renovering och energieffektivisering. Vänsterpartiet vill även se ett investerings- och renoveringsstöd för idrottsanläggningar, detta för att skapa förutsättningar för att alla barn och ungdomar ska ha en jämlik tillgång till idrottsanläggningar över hela landet.

8.3 Offentliga lokaler

I kommunerna finns omfattande behov av investeringar i nya offentliga lokaler, såsom förskolor, skolor, gruppboenden och äldreboenden, för att möta den demografiska utvecklingen. Enligt de demografiskt betingade behoven skulle det behöva byggas ca 719 förskolor, 398 grundskolor, 278 gymnasieskolor samt 700 äldreboenden fram till 2026. Flera kommuner har för perioden 2019–2022 redan planerade investeringar. Det fanns redan före corona en stor diskrepans mellan vad som behövs, vad som är planerat och vad som verkligen byggs. Just nu är dessutom osäkerheten mycket stor om hur kommunerna kommer att hantera sina planerade investeringar i år och kommande år.

Vänsterpartiet anser att det är viktigt att staten tar ansvar och bidrar till att viktiga samhällsfastigheter som är nödvändiga för olika välfärdsfunktioner faktiskt byggs. Det är en viktig investering för framtiden. Därför bör ett statligt investeringsstöd införas där

staten medfinansierar en del av investeringskostnaderna. Vi anser även att det ska ställas krav på energiförbrukning för att få ta del av stödet.

8.4 Infrastruktur

Utsläppen inom transportsektorn står för en tredjedel av Sveriges utsläpp. Sverige har som målsättning att utsläppen från inrikes transporter ska minska med minst 70 procent senast 2030. Målet nås dock inte med dagens beslutade åtgärder och kommer att kräva omfattande åtgärder i form av nya styrmedel och investeringar för att uppnås. I den klimatomställning som måste till är utbyggd järnvägstrafik en central komponent. Godstrafiken behöver i ökad omfattning flyttas från väg till räls och vatten. För att nå nödvändiga utsläppsminskningar måste även transporteffektiviteten öka genom att förutsättningarna för att gå, cykla och resa kollektivt förbättras. Privatbilismen måste minska, inte minst i våra städer och tätorter. För att öka andelen resande med kollektivtrafik och järnväg måste staten ta ett ökat ansvar för att stärka tillgängligheten i hela landet och göra de klimat effektiva färdalternativen billigare än de klimatbelastande. Staten måste med åtgärder och styrmedel stärka järnvägens och kollektivtrafikens konkurrenskraft. Resor med kollektivtrafik kan inte vara ett färdalternativ för alla i glesbygden, men genom stärkt stöd för anpassad kollektivtrafik kan tillgängligheten stärkas för många grupper som saknar möjlighet att färdas med bil eller som i dag saknar hållbara alternativ till bilresor. En utbyggd kollektivtrafik på landsbygd och i glesbygd skapar förutsättningar för minskade klimatutsläpp och stärkta förutsättningar att bo och leva även i glesbygd.

Vänsterpartiet vill storsatsa på järnväg i hela landet, för att rädda klimatet och för att göra det möjligt för människor att bo, leva och arbeta i hela Sverige med tillgång till hållbart resande. Nya stambanor med snabba tåg möjliggör klimatsmart resande med tåg i stället för flyg och bil samt frigör utrymme för ökade godstransporter på järnväg. Vänsterpartiet kan konstatera att norra Sveriges infrastruktur länge har lämnats efter. Vi vill öka investeringarna för att byggandet av Norrbotniabanan ska färdigställas 2030, vilket är tidigare än vad som föreslås i den nationella planen 2018–2029. Vänsterpartiet vill även se en utbyggnad av dubbelspår mellan Gävle och Härnösand.

Vart femte hushåll har i dag bristande bredband. En ökad digitalisering minskar även de fysiska transportbehoven och därmed klimatpåverkan och stärker förutsättningarna för småföretagare utanför våra tätorter. Takten i utbyggnaden av bredband har de senaste åren stannat av då man alltmer närmar sig områden där det inte är ekonomiskt lönsamt för aktörer. Vänsterpartiet anser att det är mycket angeläget att den digitala klyftan minskas och att även landsbygden ges digitala förutsättningar för framtida välfärd och stärkt beredskap inte minst i kristider. Vänsterpartiet vill därför se större statliga satsningar på utbyggnad av bredband för att möjliggöra att de allra flesta hushåll ska ha tillgång till ett stabilt och fungerande bredband.

9 Skattepolitik efter krisen

Ett strukturproblem i den svenska ekonomin är de stora och kraftigt växande ekonomiska klyftorna. Sverige är det OECD-land där den ekonomiska ojämlikheten ökat mest sedan mitten av 1980-talet.³ En viktig orsak till de ökade klyftorna är hur det svenska skattesystemet utvecklats. Sverige har gått från att vara ett av de länder vars skattesystem omfördelar mest till att ha det minst omfördelande skattesystemet inom EU:s kärnländer.⁴ En annan central faktor bakom den växande ojämlikheten är kapitalinkomsternas utveckling och fördelning. Inkomsterna från kapital har ökat markant sedan mitten av 1990-talet och uppgick 2017 till 395 miljarder kronor, och eftersom fördelningen av kapitalinkomsterna är mycket ojämn har det lett till ökade klyftor. Som framgår av figuren nedan går ca 90 procent av kapitalinkomsterna till den tiondel av befolkningen som har de högsta inkomsterna. Bryter man ned kapitalinkomsterna inom denna grupp framgår det att det mesta går till den hundradel av befolkningen som har högst inkomster. I Konjunkturrådets (SNS) rapport för 2018 görs bedömningen att ungefär hälften av de ökade klyftorna sedan 1995 kan härledas till kapitalinkomsterna.⁵ Den ökande ojämlikheten leder till en rad negativa effekter. När ojämlikheten ökar tenderar skolresultat, förväntad livslängd, social rörlighet, psykisk ohälsa, droganvändning, tonårsfödslar, fetma och kriminalitet att utvecklas negativt.⁶ I ojämlika samhällen får klass och status ökad betydelse och påverkar hur vi i ett samhälle ser på varandra. Den ökade ojämlikheten leder också till lägre ekonomisk tillväxt. OECD uppskattar i en rapport att den ökade ojämlikheten har minskat den sammanlagda bnp-tillväxten med 4,7 procentenheter mellan 1990 och 2010 i en studie över 19 OECD-länder.⁷ För Sveriges del finner en annan OECD-studie att den ökade ojämlikheten har minskat den sammanlagda bnp-tillväxten med hela 7 procentenheter mellan 1990 och 2010.⁸

³ OECD (2015), "In It Together – Why Less Inequality Benefits All". Jämförelseåren i studien är 1985 och 2013 (eller det senaste året då data finns tillgängliga).

⁴ Verbist, G & Figari, F (2014), "The redistributive effect and progressivity of taxes revisited: An International Comparison across the European Union", EUROMOD Working Paper No. EM 6/14. Studien har 1999 och 2008 som jämförelseår. Med EU:s kärnländer avses de 15 länder som ingick i EU 1998.

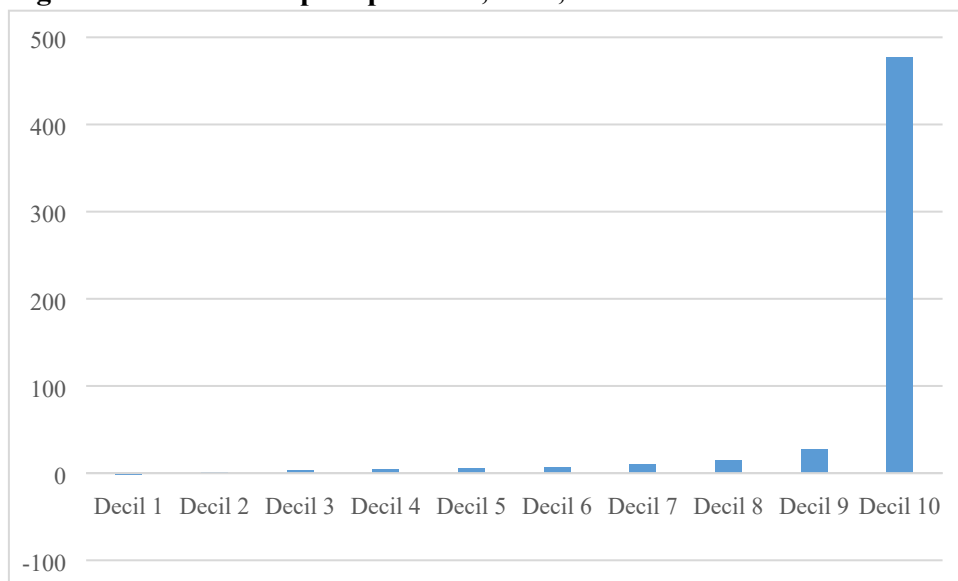
⁵ SNS (2018), Konjunkturrådets rapport 2018, "Kapitalbeskattnings förutsättningar".

⁶ Se t.ex. Wilkinson, R och Pickett, K (2010), "The Spirit Level – Why Equality is Better for Everyone".

⁷ OECD (2015), "In It Together – Why Less Inequality Benefits All".

⁸ Cingano, F (2014), "Trends in Income Inequality and its Impact on Economic Growth". OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 163.

Figur 4 Inkomst av kapital per decil, 2017, tkr

Källa: SCB.

Vi kan konstatera att ett samhälle har mycket att vinna på att driva en politik för ökad jämlikhet. Denna insikt präglar Vänsterpartiets ekonomiska politik, och där är utformningen av skattepolitiken central. Detta gäller inte minst efter coronakrisen. De ekonomiska stödpaketen mot coronakrisen har inneburit en stor överföring av skattebetalarnas pengar till företagen och kapitalägande. Riksbankens och regeringens stöd kan på sikt också blåsa upp olika tillgångspriser, vilket gynnar de redan välbeställda. Detta riskerar att öka ojämlikheten ytterligare. Denna utveckling måste brytas. Vänsterpartiet föreslår en radikal omläggning av skattepolitiken. Företag och kapitalägare, de som främst varit föremål för de olika stödpaketen, måste i större utsträckning vara med och betala för välfärden och de investeringar som måste göras. Vi föreslår höjd skatt på höga inkomster och sänkt skatt för låg- och medelinkomsttagare. Skatt på förmögenheter, arv och gåvor ska införas samtidigt som miljöskatterna skärps. Skatten på stora aktieutdelningar och kapitalvinster bör höjas samtidigt som ränteavdragen trappas ned. Det totala skatteuttaget behöver öka för att finansiera nödvändiga satsningar på välfärden och grön omställning. Genom höjda skatter omfördelar vi privat konsumtion till offentlig konsumtion. På så sätt omfördelar vi också makt och resurser och ökar det gemensamma del av ekonomin. Vänsterpartiet återkommer med den konkreta utformningen av skattepolitiken i höstens budgetmotion.

Bilaga 1

Tabell 1 Vänsterpartiets satsningar i vårbudgeten 2020

Avvikelse mot regeringen, miljoner kronor

	2020
Värna välfärden – tillskott till kommunsektorn	25 000
Stöd till företag att producera den skyddsutrustning välfärden behöver	500
Statlig hyresfond	500
Lunchpeng vid stängda gymnasieskolor	747
Uppsagda lokalvårdare mot smittspridning	1 500
Rädda kulturlivet	1 000
Ökat stöd till hemlösa	25
Trångboddhet	200
Utbildningspaket	1 075
Sommarpaket för hemester	1 300
Stöd till civilsamhället	500
Additionellt coronabistånd	500
Tidigarelägg järnvägsunderhåll	1 500
Slopade banavgift för tågföretagen under 2020	2 020
Tillfälligt slopade farledsavgifter	650
Flexibel investeringspott för hållbara godstransportlösningar	100
Statlig finansiering av ERTMS-ombordutrustning	500
Utbildningsatsning järnväg och sjöfart	120
Genomför försök med regionala center för beredskapslivsmedel	25
Öka investeringarna i nattågsfordon	370
Stöd för bredband till landsbygden och bredbandsutbyggnad	450
Tidigarelägga investeringar i trafik-/infrastruktursatsningar – Inlandsbanan	400
Stimulans för hyresrätter nu	1 000
Digitalisering i större skala hos kulturarvsinstitutionerna	34
Verkställ planer för ett fossilfritt Sverige	1 000
Slopade karensavdrag	1 800
Tillfällig sjukpenning för timanställda	430
Arbetsförmedlingen	500
Arbetsmarknadspolitiska program	1 500
Ge personalen chans att rädda nedläggningshotade företag	100
Stöd för lanthandeln/gränshandeln	50
Mer pengar till stödlinjer	10
Totalt	45 406

Utöver ovan förslag skjuter Vänsterpartiet till 25 miljarder kronor till Almi för att stärka dess kapacitet avseende utlåning till mindre företag.

Jonas Sjöstedt (V)

Hanna Gunnarsson (V)

Maj Karlsson (V)

Håkan Svenneling (V)

Ulla Andersson (V)

Tony Haddou (V)

Karin Rågsjö (V)

Jessica Wetterling (V)